

Слобода је сунце јарко за њу је и мријет слатко

Ријечи у наслову чули смо од Јулије Вукашиновић-Дулетић пред годинушницу ослобођења нашег краја и 39. рођендана Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. Пошли смо у мислима са овим борцем прослављене Прве пролетерске бригаде стазама наше непобједиве Револуције. На том путу нашу пажњу привлачили су многобројни споменици и спомен-обилежја, гробља без гробова и мјеста славних битака, а упоредо с тим и све оно што је од ослобођења до данас израсло и што непрекидно расте на тим неразрушивим темељима: нова села и градови, пруге и мостови, магистрале, фабрике и комбинати и нови људи који су, изграђујући све то, такође, незадрживо израстали.

Јулија Вукашиновић-Дулетић један је од неимара наше слободе, борац челне јединице наше Револуције. У њеној колони прешла је Романију, Игман, Трескавицу, Коњиц, Ливно, Ситницу, Прњавор, Иван-Седло, Неретву, Калиновик, Фочу и преживјела све страхоте непријатељских офанзива. Као осамнаестогодишња омладинка припадала је оној генерацији младих, који су били ријешени да побиједу или да умру за слободу. Њихово животно гесло било је: „Без извора нема воде, ни живота без слободе.“ и „Ој, слободо, сунце јарко, за тебе је мријет слатко“. И умирали су с тим стиховима на уснама.

Рођена је у Копиљу, селу пиперском, гдје је Комunistичка партија прије рата имала врло велики утицај, захваљујући чему је омладина овог села 1941. године листом пошла у револуцију. Први Јулијин борбени окршај била су Пљевља, а још прије устанка била је завршила санитетски курс. У Рудом је, 21. децембра 1941. године, стала у строј Прве пролетерске бригаде као референт санитета III крагујевачког батаљона. Послије Игманског марша примљена је у КПЈ. Скромна наша суграђанка, коју

Јулија Вукашиновић-Дулетић

сваког дана можемо срести на пијаци, у продаваоници или на улици, носи у свом тијелу гелере непријатељских куршума из борбе за Ливно 1942. године, са Влашић — планине 1943. и дубоке ожигљке рана с Вањиче, приликом ослобођења Београда, 1944. године. Носилац је два Ордена за храброст, Ордена заслуга за народ II реда и Ордена братства и јединства II реда. Као домаћица и мајка посветила се дјец и породици. Често је, као и сада, у мислима, у првим редовима Револуције, стазама слободе, на путу дугом преко два десет хиљада километара — од Рудог до Београда, Загреба и Трста. Недавно је она пошла путем своје прослављене бригаде и посјетила Рудо, Фочу, Сутјеску, Мрко

њић Град, Босански Петровац, Дрвар, Вутојно, Прозор, Гламоч, Макљен, Горњи и Доњи Вакуф, Јабланицу...

— Најдражи борци умирали су ми на рукама, а да сузе нисам пустила. Пјевао смо тада: „Сузама се бој не бије...“. Послије готово четрдесет година, обилазећи сва ова мјеста, сјећајући се те дивне омладине, којој се ни гробови више ни знају, сузама нисам могла одојети. Памтим их како су јуришали, како су на носилима пјевали, како су умирали храбро и одлучно као ками казе. Грабили су се ко ће се први јавити у бомбаше, ко ће први поћи у јуриш и на извршење задатка са кога често није било повратка...

Мислим да нашој младој генерацији не причамо довољно, ни како треба, о тим јунацима, њиховим подвизима и жртвама. Празници ослобођења прилика су за то. Када су се борили и умирали они су имали онолико година колико и млади који данас уживају слободу за коју су они дали своје животи. Слобода нас је скупо стајала — то је и разумљиво, јер она је, како пјесма каже, Сунце јарко. Млади то морају знати да би је цијенили и чували као што су то знали они који су с пјесмом и поклицима побједи умирали за њу. Јер: без слободе нема живота. То би била и моја порука младима за предстојеће новембарске празнике — рекла је Јулија Вукашиновић-Дулетић на крају нашег разговора.

Владимир Станишић

О СЛАБОСТИМА - ОТВОРЕНО

(Наставак с 1. стране)

је све више угрожен. Ријечју, туристичка привреда послује у врло тешким условима. Отуда је и наша одговорност већа да се изборимо за квалитетнију услугу и конкурентност наше понуде на узбураном туристичком тржишту.

Врло је важно схватити колика је важност комуниста у „Монтенегротуризму“ који треба да се запитају зашто се састанци чешће не одржавају, већ се дозвољава да прашина падне на закључке последње тематске конференције одржане још прошле године. Вукасовић је предложио да се направи анализа стања у радној организацији, да се види што не штима. — А мени се чини — рекао је он — да се ради о застарјелој организацији која се гуши у сопственом сосу.

Такође треба да се во-

ди битка и унутар основних организација за комплементарну туристичку понуду, да се изборима за продужење туристичке сезоне, јер пословање од свега два мјесеца неће моћи да подмири све трошкове. У периоду та козоване „мртве сезоне“ треба размислити и о могућностима преквалификација, јер једино домаћинским пословањем можемо довести до бољих финансијских ефеката.

Што се тиче инвестиционе изградње, Вукасовић је рекао да се морамо одрећи многих мегаломанских захвата и оних инвестиција за које немамо затворене конструкције финансирања. Посебно треба водити рачуна приликом удруживања рада и средстава, јер ако сами будемо сносили ризике то ће нам се осветити у будућности.

Н. Митровић

Делегација пионирских организација Чехословачке посјетила Будву

Будву је недавно посјетила делегација пионирских организација ЧССР. Др Иржи Бартон и Јанка Јакупшкова, функционери у пионирској организацији Чехословачке, посјетили су Стари град, а затим се задржали у разговору с представницима друштвеног и културног живота који је одржан у просторијама Дјечјег вртића у Будви.

Представници Будве Милорад Данчевић, секретар ОК ССРН, Иваница Лалић, друштвени радник и члан Савјета за васпитање и бригу о дјец, Свето Радуловић, секретар СИ-З-а за културу и физичку културу, Милојко Љубановић, члан Савјета Конференције пионира Југославије, и Чедомир Јелушић, директор Дјечјег вртића у Будви, упознали су госте са стањем и проблемима у области васпитања и бриге о дјец у Будванској општини. Доминирала је тема предшколског образовања дјец на овом подручју које због географске и специфичне насељености има посебне карактеристике и с тим усклађена рјешења.

Суштина је у томе, речено је на овом састанку, што је због различите густине насељености, капацитети Дјечјег обданишта у Будви, гдје је највећи прилив дјец, најоптерећенији. Општина Будва, као што је познато, има Дјечји вртић и у Петровцу.

Проблему васпитања и образовања предшколске дјец поклања се посебна пажња, па ће у складу с

друштвеним интенцијама они равномјерно бити рјешавани и у будућности.

Разговору је присуствовао и Радисав Вујошевић, секретар Савеза организација за васпитање и бригу о дјец СР Црне Горе.

Р. Ј.

ИСКРИЦЕ

КОЛИКО БИ ТЕК БИЛО

Да не би
Титове иницијативе
на 8 конгресу
синдиката,
колико би тек било
разних богова и
бирократа!

ПАРЕ-КВАРЕ

Пара има ко' да их
вади из државне
касес,
баш га брига
за циљеве
радничке класе.

НАЈВАЖНИЈЕ

Лични примјер
и образи чисти
о, комунисти!

МУЋКАЊЕ

Стил у раду му је
— трач и оговарање,
а оданост доказује
заклињањем у социјализам и самоуправљање.

ДА МУ СЕ ДА

На састанцима,
врло је говорљив и
„борбен“,
заслужује један
орден.

Милован Пајковић

Приморске Новине

Лист ССРН општине Будва. Уређује: Редакцијски колегијум, Вд. главног и одговорног уредника: Владимир Станишић, Издавач: Општинска конференција ССРН — Будва адреса редакције: „Приморске новине“ — Будва телефон: 41-346 — Број жиро-рачуна 20710-678-287 код СДК Будва — Штампач: Издавачко-штампарска радна организација „Обод“ — Цетиње — Преплата: годишња 100 дин.; за иностранство 280 дин. — Рукописи се не враћају

ИЗБОРНА КОНФЕРЕНЦИЈА ОКССО

Да се избори мјесто које припада омладинској организацији

Општинска конференција Савеза социјалистичке омладине на својој програмско-изборној сједници разматрала је једногодишњи рад, сумирала резултате јавне расправе о нацртима конгресних докумената, изабрала ново Председништво и председника ОКССО, делегате за омладинске конгресе и делегате у Републичкој конференцији ССО Црне Горе. У раду сједнице учествовао је и Предраг Булатовић, секретар Председништва РК-ССО Црне Горе.

У протеклом једногодишњем периоду активности Савеза социјалистичке омладине наше општине карактерисао је напор да се омладинска организација избори за мјесто у друштву и политичком систему које јој и припада, као и да се млади што масовније и организовани учествују у активности ССО и да ту расправљају о свим питањима свог друштвеног положаја. Међу тим, због бројних слабости и недовољног учешћа свих чланова и основних организација, резултати су били неједнаки, а у неким срединама и областима дјеловања потпуно изостали. То би био резиме ставова и оцјена из нијетих у извјештају о раду, уводном излагању Светозара Маровића, и дискусији у којој су учествовали Мемчило Сворчан, Тодор Гардашевић, Марко Ивановић, Славко Јовановић, Станко Асановић, Зоран Боновић, Даја Љубишић, Предраг Булатовић и Славко Кљајић. Међутим, у дискусијама није

било ријечи само о ономе шта је урађено, шта је било добро, а шта није, него су делегати из основних организација, друштвених организација и колективних чланова ССО и чланови органа ССО, говорили о правцима будуће активности омладинске организације, па ће извјештај, уводно излагање и дискусија бити основа за израду програма дјеловања ССО у наредном периоду.

Ове године изборну активност у општинској организацији ССО карактерише активно учешће најширег чланства и демократски поступак избора Председништва и председника ОКССО, делегата за омладинске конгресе и делегата за Републичку конференцију ССОЦГ, који су изабрани тајним гласањем. У Председништво ОКССО које има једанаест чланова изабрани су: Тодор Гардашевић, Љиљана Филиповић, Васо Станишић, Буро Живковић, Славко Кљајић, Радмила Бечић, Станко Асановић, Рајка Ђуровић, Зарија Јокић, Зоран Боновић и Светлана Гаковић, а за председника ССО Црне Горе изабрани су Рајка Ђуровић, Зарија Јокић, Срђан Милић и Даја Љубишић, за делегата XI конгреса ССО Југославије Велибор Золак, а за делегате у Републичкој конференцији ССО Црне Горе Светозар Маровић и Љиљана Филиповић.

ДЕВЕТМЈЕСЕЧНИ БИЛАНС „МОНТЕНЕГРОТУРИСТА“

Мање гостију - мање и пара

За девет мјесеци ове године домаћи и страни гости су у објектима „Монтенегротуриста“ остварили 2,5 милиона ноћења. То је, у поређењу с прошлом годином, мање за 3 одсто. Посебно су подбацили странци — остварили су 13% мање ноћења него у исто вријеме прошле године, док је посјета наших гостију била боља него лани.

Ови подаци саопштени су на конференцији за штампу одржаној недавно у „Монтенегротуристу“, гдје су сумирани биланси овогодишње туристичке сезоне.

И финансијски ефекти су испод очекивања. Иако остварени укупан приход износи три милијарде и 400 милиона динара, остатак до хотка, када се урачунају губици које су остварили „Палас“ из Петровца, „Нептун“ из Улциња и „Синајевина“ из Мојковца износи свега 64 милиона динара, односно 21% мање него лани за девет мјесеци.

Иначе, најбоље пословне резултате забиљежили су ООУР „Хотели Вечиха плажа“, „Мимоза“ из Тивта и „Корали“ из Бара.

— Странци су љетос мање стизали него лани, а уз то су се и мање задржавали у нашим објектима него прошле и ранијих сезона. То је добрим дијелом утицало да нам девизна жетва буде слабија него што смо очекивали, каже др Ратко Вукчевић, генерални директор „Монтенегротуриста“.

Разлога за слабу посјету има више. Антипропаганда, која је вођена на западноевропском тржишту, учинила је да гости из тих земаља масовно путују у Шпанију и Италију на одмор. Честе несташице појединих артикала, бензина и керозина, дуго чекање на граничним прелазима, били су, такође, разлози слабије посјете странаца.

Но, има и субјективних слабости: ванпансионска пошта у објектима „Монтенегротуриста“ је и даље доста скромна. Гости се и даље нуде углавном само хотели и плаже, док је вео-

ма мало атрактивних ресторана и других објеката у којима би они остављали „вишак“ новца. Спортски и културно-забавни живот, та које, не задовољавају, а и услуга у хотелима и ресторанима би могла бити на већем нивоу.

У „Монтенегротуристу“ смо чули да су већ почеле припреме за наредну сезону. Током јесени и зиме предвиђена је појачана про-

паганда посебно на западно-европском тржишту. Анализирају се сви пропусти минулог љета, па ће уследи дити акције на уређењу хотелских објеката и туристичких насеља. Посебно ће се анализирати програм излета. За наредну сезону ће и спортски и културно-забавни живот бити организованији и — надајмо се — занимљивији.

С. Г.

ШТА СУ ПИТАЛИ СТРАНИ НОВИНАРИ

Љетовалишта на Црногорском приморју и дио континенталног дијела Црне Горе прошлог мјесеца посјетила је група новинара високоготиражних листова и радио станица из СР Немачке, Њихову посјету нашим туристичким мјестима организовало је представништво Туристичког савеза Југославије у Дизелдорфу, а пратио их је радник Представништва Букашин Ђулафић.

Циљ боравка новинара био је да виде, забиљеже и потом своје читаоце и слушаоце обавијесте о томе шта им нудимо у наредној туристичкој сезони као најбројније посјетиоцима наших љетовалишта.

У разговорима с представницима туристичких и угоститељских организација они су се, наине, врло мало интересовали о конфорту наших хотела. Преовладала су питања: шта гостима пружамо изван „чисте“ хотелске понуде. Између осталог, питали су: гдје су и колико имамо игралишта за тенис и постоје ли при хотелима школе за овладавање том вјештином. Затим, зашто у Херцег-Новом, Котору, Будви, Светом Стефану и Улцињу не могу да се купе филмови у колору и филмови за камере. Даље, да ли хотели имају објектиште и да ли је могуће да се за дјецу спрема дијетална храна. Интересовали су се гдје све постоје школе једриличарства и како се може спла-

варити низ ријеку Тару. Сматрају да би било врло интересно да за госте из те земље организујемо курсе за учење наших народних игара и за спремање домаћих кулинарских специјалитета.

Рекли су да се о тим „ситуацијама“ у туристичкој понуди мора све више водити рачуна. Кажу да се то и још многе друге ствари туристима нуде у Шпанији, Италији и другим нама конкурентним земљама, па да све то треба да имамо на уму. Подсјетили су и на то да се све те услуге плаћају одвојено од пансиона, и у не баш малим износима.

Но, десило се да им је на неколико постављених питања одговорено негативно. Тако су сазнали да школа једриличарства постоји само у Херцег-Новом, да се са организовањем одмаралишта покушало само у бечичким хотелима и да се од тога одустало. Затим да се сплаварење низ Тару може обезбиједити само преко „Унис-туриста“ у Сарајеву. На питање зашто недовољно пропагирамо наше природне и туристичке могућности у градовима СР Немачке, одговорено је да је разлог недостатак средстава за те потребе, што их као оправдање није задовољило.

Ето, још једном се догодило да нам се скреће пажња како туризам не чине конфорне собе и ресторани и богата порција. То смо још поодавно схватили и прихватили, али, на жалост, брзо заборавили. Зато се и догодило да су ставке у билансима о деветомјесечном пословању хотела, које се односе на ванпансионску потрошњу, више него мршаве. Зашто је тако није тешко одгонетнути. Јер, још у нашим хотелима и око њих и у мјестима уз обалу нема што-шта тога гост же ли да види и посјети и да потроши више него што је планирао. Зато се догађа да из хотелских трезора гост враћа исту суму коју је при доласку депоновао. Због тога се на њих љутимо или правимо шале о њиховом тврдиљку. А мало се питамо колико смо ми сви због тога криви.

Зато и није чудо што редовно доживљавамо да нам страни новинари или људи из агенција редовно сваке године „отварају очи“ како би требало на туризам да гледамо и како да му прилазимо.

Д. Н.

Д. Н.

ПОСЛОВАЊЕ
УГОСТИТЕЉА

У БЕЧИЋИМА НАЈБОЉЕ

Колектив ООУР „Хотели Вечиха плажа“ постигао је за девет мјесеци ове године више него добре резултате. За то вријеме у овој највећој основној организацији „Монтенегротуриста“ остварено је три стотине хиљада ноћења или пет одсто више него у истом периоду прошле године. Страни посјетиоци за то вријеме остварили су 76% а домаћи 24% ноћења. До краја септембра страни посјетиоци су у пет бечичких хотела остварили дева одсто ноћења мање, а домаћи 33 одсто ноћења више. Но, како је у октобру забиљежена добра посјета страних и, донекле, домаћих туриста напријед наведене бројке ће се знатно измијенити, па узорни бечички угоститељи

крај пословне године очекују спокојно.

То најбоље наговјештавају показатељи о финансијском пословању до краја септембра. Укупан приход за девет мјесеци износи око 303 милиона и у односу на прошлу годину већи је за 37, а доходак за 36 одсто. Остатак дохотка износи 40 милиона и тај износ биће довољан да се покрију лични доходи и други трошкови до краја године. Када се буду сабрали резултати пословања у октобру, вјеру је се да ће ти и други финансијски показатељи бити још бољи, па ће колектив бар што се тиче финансијских средстава, наредну сезону дочекати мирно.

Проблема у раду ове основне организације, која у „шпицу“ сезоне запошљава

650 радника, било је поприлично. Највише главобоља донијело им је повећање цијена рипроматеријала и повећање износа на име пореза и доприноса. Један од њих су и радници „Словенске плаже“ који су овдје „прекобројни“ док се не заврши туристичко насеље на мјесту порушених хотела.

Иначе, како нам је саопштио директор ООУР Трипко Матовић, девалвацију националне валуте прихватили су као мац са двије опције. Она ће позитивне ефекте имати на укупан приход — кроз пансионску и ванпансионску потрошњу, јер девалвацијом је повећана куповна моћ иностраних туриста. Негативно дејство девалвације огледа се у отплати иностраног кредита од 6,5 милиона долара

подигнутог за потребе санације хотела послје земљотреса, када је, иначе, долар био 27 а сада је 63 динара. Њоме су тако годишњи ануитети за тај кредит повећани за више милиона деvizних динара. Да не западно у тешку ситуацију излаз једино виде у томе ако раст цијена репроматеријала не буде пратио степен девалвације.

Бечички угоститељи већ мисле на предстојећу туристичку сезону. Раде на програму стабилизације чији је основни циљ смањење свих врста трошкова и повећање дохотка. Посебну пажњу посветиће побољшању квалитета рада и даљем повећању и побољшању понуде и услуга.

НАЈВИШЕ СЕ ЖАЛЕ
НЕЗАПОСЛЕНИ

У Будви је одржано регионално савјетовање председника и чланова комисија за представке и жалбе. Анализиран је рад ових општинских комисија којима се грађани најчешће жале, као и рад Комисија за представке и жалбе Скупштине Црне Горе.

Констатовано је да се радни људи и грађани у нашој Републици најчешће жале на пропусте у области запошљавања и заврзлама у стамбеним односима. Таквих је жалби и притужби највише на столовима председника општинских, као и републичке комисије, судија у општинским судовима, као и оних у судовима удруженог рада.

Према подацима, који су изнијети на савјетовању у Будви Комисија за жалбе Скупштине Црне Горе примила је у 1980. години 430 жалби и представки, прошле године 390, а за девет мјесеци 1982. 320. Највише жалби односе се на запошљавање преко веза, запошљавање и непоштовање институције конкурса и непримјењивање одредаба друштвених договора о запошљавању.

Г.

СЛАБ ИЗБОР НАМИРНИЦА
У СВЕТОМ СТЕФАНУ

Ограничена продаја бензина веома је погодила становнике Светог Стефана и Пржана. За добар дио намирница они су до сада путовали у Будву или Петровац, који су им подједнако удаљени, али од када бензина има много мање, рјеђа су и путовања.

То је, управо, разлог за негодовање становника наше мјесне заједнице. У Светом Стефану и Пржну постоје двије продавнице ООУР „Јадран“, али у њима нема меса, а тешко се долази до млијека, уља, детерџената и неких других артикала. Овдје не постоји ни зелена пијача иако је за њу намијењен простор. Интервенсали смо више пута код надлежних како би се подручје Светог Стефана и Пржана боље снабђивало, али без успјеха — рекао нам је Владо Кажанегра, секретар Мјесне заједнице Свети Стефан.

С. Г.

„ВИЛА МИЛОЧЕР“ ПРЕДАТА
НА КОРИШЋЕЊЕ ЦРНОЈ ГОРИ

„Вила Милочер“, објект „А“ категорије, која се водила код органа Савезног извршног вијећа под именом „Вјеласица“, дат на привремено коришћење ООУР „Хотели Свети Стефан“, дефинитивно је уступљена на трајно коришћење СР Црној Гори.

Радни људи ове основне организације очекују да њима буде предат овај објект чија је изградња стајала око 320 милиона динара.

С. П.

ДОГОВОР ОКО РЕГИОНАЛНОГ ВОДОВОДА

ДУГОРОЧНО РЈЕШЕЊЕ: ВОДА ИЗ СКАДАРСКОГ ЈЕЗЕРА

Снабдијевање Црногорског приморја водом могуће је ријешити изградњом регионалног водовода. То су недавно потврдили делегати сва три вијећа Скупштине општине у Бару. Слично резонују и остале три жедне комуне на југу Јадрана — у Тивту, Котору и Улцињу, као и у нашој општини, која има нешто више воде, али којој ће ускоро бити потребне нове количине.

Био је то повод да разговарамо с инжењером Мирком Ивановићем, иначе суграђанином, који се налази на челу радне организације за регионални водовод „Црногорско приморје“.

Да се укратко подсјетимо: још 1975. године потписан је друштвени договор о изградњи регионалног водовода, иначе капиталног објекта за Црногорско приморје. Двије године касније формирана је и радна организација „Црногорско приморје“ чије је сједиште у Тивту.

— У овом важном послу се касни. Тек ове године је почела израда главног пројекта, који према очекивањима треба да буде завршен до јесени идуче године. Земљотрес је знатно успорио радове, а и незаинтересованост општина Херцег-Нови и Цетиње, које су у међувремену добиле воду, учинило је своје. Иначе, остаје као најпогоднија варијанта довођење воде и у базену Скадарског језера — каже Мирко Ивановић.

С обзиром да се ради о објекту који изискује много средстава, упитали смо инжењера Ивановића како је ријешено финансирање.

— Управо ту су највећи проблеми. Из Фонда за обнову Црне Горе обезбијеђена је милијарда динара. Према прорачуну, за овај посао треба обезбиједити још двије милијарде и двије стотине милиона динара. Како их наћи, то је питање на које још увијек нико не може да одговори.

Пошто је вода лимитирајући фактор за даљи развој Црногорског приморја у радној организацији „Црногорско приморје“ сматрају да би на дневни ред ово питање требало ускоро да стави и Скупштина Црне Горе. У случају да не може доћи до реализације регионалног водовода треба то рећи што прије како би свако тражио рјешење за себе.

Од Мирка Ивановића смо сазнали још једну занимљивост везану за воду: постоји прилично интересовање у иностранству за увоз воде из базена Скадарског језера. Уколико до тога дође, могла би се поправити финансијска ситуација, односно поспјешити радови на изградњи регионалног водовода.

С. Г.

Цијене робе повећавају индиректни рад

Бечићи су били домаћин југословенском савјетовању о продуктивности у чијем су раду учествовали истакнути стручњаци из свих наших република и покрајина.

Забиљежили смо више заимљивих запажања са овог савјетовања.

Идућа година прогласиће се — годином продуктивности. То је веома добро, али треба имати на уму и ово: наша продуктивност рада не може се приближити свјетским политичким или радним акцијама, или не бар само тиме. Сада, наиме, ствари стоје овако: морамо што више извозити на конвентилбилна тржишта. А те најразвијеније земље имају друштвену продуктивност рада четири пута већу од наше. За толико, отприлике, они могу јефтиније да произведу ову или ону робу. Па како онда наша привреда да се „угура“ на та „врхућа“ тржишта са својим цијенама у којима су „урачуната“ и сва регионална затварања и све промашене инвестиције, привредни криминал и нерад?

На савјетовању у Бечићима усаглашена је заједничка порука: треба отклонити заблуду да се продуктивност рада постиже само снагом мишица. То је много „суптилнија“ економска категорија, боље рећи математичка, јер њена крајња вриједност зависи од свих фактора у економији. Физичко напрезање радника само је један од тих елемената.

— Продуктивност расте када се остварује општа економија рада. Она не обухвата само штедњу живог рада и средстава за производњу него и избјегавање сваког бескорисног рада и свих сувишних друштвених функција у систему конкуренције, — рекла је Љуба Жеремски, директор у савезном заводу за друштвено планирање, означавајући тиме суштину наших проблема.

Ову тезу, као и друге двије — да имамо често сјајну индивидуалну продуктивност (углавном у производњи), а мизерну укупну, друштвену, и да огроман број запослених уопште и није мотивисан да ради продуктивније, доказивали су у Бечићима уз помоћ статистике и примјера. Да ли се у нашој привреди икада догодило да нека фабрика пет пуно стане два дана, или мјесецима ради у једној уместо у двије смјене због тога што нема довољно режиског особља? Наравно, није и то из два разлога: чиновника никада није нестало, а ако и јесте то се није осјећало, јер њих никад није ни било потребно онолико колико их сада има.

Што се друге тезе тиче — о недостатку мотивације — довољно је само подсјетити да код нас и организације с губицима живе исто као и они „с добицима“, често и боље!

— Код нас огромна већина радника, поготову они који не раде директно у производњи, уопште није заинтересована да ради више и боље. Практично, то им омогућује кроз неадекватну расподелу, нереално формирање цијена и укоријењену праксу да се за сва мјерења узима доходак а не рад. А доходак се најчешће само фиктивно повећава повећањем цијена — истакао је Јован Вујошевић, професор из Титограда.

Ако се није догодило да производња стане због недостатка књиговођа или телефонисткиња, масовно се догађа да она стане због недостатка производних радника. То се зна, а зна се и зашто је тих радника мало. Са аспекта продуктивности такав третман производних занимања има тренутно и одложено негативно дејство. Оно се тренутно огледа кроз немогућност да се одједном произведе више, да се запо-

сле сви капацитети. Живјети лијепо и уз све те и многе друге „фелере“ у економији могуће је разумије се само уз додатну акумулацију — задуживањем у иностранству и трошењемдохотка из будућности, оног који тек треба зарадити.

Пошто „одлагање рјешења“ не може бесконачно да траје долази период у којем ни „фанатична индивидуална продуктивност“ не може да потпуно амортизује све ударе грехова прошлости. Ако ништа друго — макар се сви из канцеларија преселили у производњу — производња ће бити при тијешњена због недостатка увозног репроматеријала. Све утиче на резултат укупне друштвене продуктивности — без обзира на то што постоје различите методе дологије за ту „вишу математику“. Тако се долази до рачунице да је за производњу 150 тона челика у Југославији потребно у просјеку шест часова, а у најразвијенијим земљама само 45 минута! Јасно је онда какве ће ко рачунице и шансе имати на тим девизним тржиштима.

С. Греговић

ЗАБРАЊЕН САОБРАЋАЈ
ПРЕКО ГВОЗДЕНОГ МОСТА

Према рјешењу Инспекције за јавне путеве, преко гвозденог моста из 1896. године, који премостује Грђевицу, више се не прелази путничким возилима, камионима и тракторима. Разлог за овакву мјеру је до-трајалост моста, кога је у

КУРЗИВОМ

ЗАБОРАВЉЕНИ

Извршном одбору, Комисији за расподелу станова солидарно сти и Комисији за друштвени надзор Скупштине општине Будва ових дана упутили су за молницу тринаест радника Станице за безбједност саобраћаја и седам радника Одјељења унутрашњих послова и тражили да им се ријеше стамбени проблеми. Сви они су, наиме, до земљотреса становали у згради „Романија“ и, како не тичу, уредно су плаћали оно што се од њих тражило. Но, приликом расподеле станова солидарности нико се од њих двадесеторице није нашао на списку за додјелу станова. Тада се нису бунили, јер су рачунали да ће се неко побригати да им се стамбени проблем ријеша. Надали су се и чекали, али она народна: ко чека дочека, никако да се обистини.

Подсјећају надлежне да је станове солидарности добило 27 породица из зграде „Романија“, међу њима седам породица које нису имале уговор за коришћење просторија у њој. Прилажу потврде да су у вријеме земљотреса становали у згради „Романија“ и да су уредно били пријављени као становници Будве, затим увијек рења о висини штета нанјетих земљотресом, као и захтјева и рјешења за кредите добијене на име отклањања последица које им је стихија учирила.

Одговор зашто својевремено нису узети у обзир за додјелу станова солидарности не знају. Нисмо га добили ни ми, мада смо то питање поставили на неколико мјеста. Истина, изражавана су чуђења зашто се тако нешто могло десити, као и мишљења да би њих двадесеторица „заборављених“ морали да имају исти третман као и осталих 27 станара „Романије“. Али, нема ни мишљења ни предлога како ову „криву Дрину“ исправити, као што одговор не постоји да ли је и ко крив за овакав очигледно велики пропуст.

Н. Д.

П. С.

СКУПШТИНСКА ХРОНИКА

ПРОГРАМ РАДА ЗА
1983. ГОДИНУ

На сједници Председништва Скупштине општине договорено је да се приступи припремама програма рада за наредну годину, како би се он донио до краја јануара. За кључено је да се Председник Скупштине обрати писмом заинтересованим самоуправним и друштвеним чиниоцима у општини, односно делегатској основи, којим би их подсетио на потребу њиховог укључивања у припрему програма рада.

Полазећи од значаја програма за успјешно остваривање функција Скупштине, неопходно је да сви самоуправни и друштвени чиниоци у Општини програмирају рада дају одговарајући значај и мјесто у својој текућој активности и приступе томе као својеврсном политичком договору о приоритетима којим се одређују оквири, правци и садржина активности Скупштине у наредној години.

Имајући то у виду, неопходно је да припремамо програма рада Скупштине и расправа о њему отпочну благовремено, како би се омогућило сагледавање и избор питања која ће се разматрати и о којима ће се одлучивати. Потребно је да већ од почетка припрема делегати и делегације, мјесне заједнице, самоуправне организације и заједнице, друштвено-политичке организације, радна тијела Скупштине и одговарајући општински органи и организације буду у што већој мјери синоци иницијатива и предлога који одређују садржину и обим рада Скупштине општине, како би њена целокупна дјелатност све више произлазила из интереса и потреба удруженог рада и друштвеног живота у јединици.

Да би програм био завршен до краја 1983. године, предлоге, мишљења и иницијативе које су у вези с њим, треба доставити Скупштини општине најкасније до 15. децембра 1982. године, како би се могли узети у обзир приликом утврђивања програма рада.

ИЗБОР И ИМЕНОВАЊА

Разријешена је дужност замјеника Општинског јавног тужиоца Марија Мартиновић, а именована је Јадранка Павићевић, дипломирани правник из Котора.

За члана Општинског комитета за урбанизам, грађевинарство и комунално-стамбене послове именована је Миланка Вуковић, дипломирани инж. арх. из Петровца.

Новембарска награда сваке пете године

Скупштина општине, на сједници од 12. и 15. новембра, донијела је више значајних одлука и закључака.

У име Скупштине СР Црне Горе сједници су присуствовали Блажо Орландић, председник Вијећа удруженог рада, и Бранко Вуковић, председник Законодавно-правне комисије.

За изузетне резултате и стваралаштво на унапређењу производње и других дјелатности, као и за значајна остварења у области образовања, науке, културе, умјетности и у другим друштвеним областима, установљена је НОВЕМБАРСКА НАГРАДА, која се на Дан ослобођења — 22. новембра, почев од 1971. године — додјељивала сваке године, осим 1973. године. До сада је додјељено 33 награде организацијама и 40 награда појединцима.

Скупштина општине одлучила је да се НОВЕМБАРСКЕ НАГРАДЕ додјељују сваке пете године, почев од 1984. године. Дакле, ове и идуче године неће се додјељивати Новембарске награде. Скупштина је ову одлуку донијела у складу с Друштвеним договором о начину организовања прослава и обилежавања значајних годишњица и других датума и у складу с мјерама економске стабилизације.

ОСТВАРЕЊЕ ДРУШТВЕНОГ ПЛАНА ОПШТИНЕ

Општинско одјељење за привреду и финансије припремило је анализу о остварењу Друштвеног плана општине за период од 1981. до 1985. године у 1981. години. У процесу разматрања анализе дато је више примједби од стране делегација и делегата на сједници Скупштине општине. Констатовано је да је анализа непотпуна и да је сувише касно припремљена за разматрање у делегатској бази и Скупштини.

ПОКРЕНУТ ПОСТУПАК ЗА ИЗМЈЕНЕ И ДОПУНЕ ДЕТАЉНОГ УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНА ПОДМАГИСТРАЛОМ

Претходни детаљни урбанистички план одступио је од концепције генералног урбанистичког плана и проширио зону индивидуалне стамбене изградње ниске густине на рачун колективне грађне, па је и ово био један од разлога приступања изради измјене плана.

Последњу ревизију детаљног урбанистичког плана Подмагистралом Скупштина општине усвојила је фебруара прошле године. Предвиђено је да израде, измјене и допуне овог плана трају три мјесеца. За вријеме израде и усвајања измјена и допуна детаљног урбанистичког плана Подмагистралом неће се издавати документација за грађњу објеката.

РЕЗУЛТАТИ ПОСЛОВАЊА И ОПШТА И ЗАЈЕДНИЧКА ПОТРОШЊА У ПРВОМ ПОЛУГОДИШТУ

Скупштина општине разматрала је информацију о резултатима пословања при вреде по периодичним обрачунима за прво полугодиште, информацију о финансијским резултатима друштвених дјелатности по периодичним обрачунима за прво полугодиште и информацију о остваривању и расподјели средстава за општу и заједничку потрошњу, такође за прво полугодиште ове године.

На ове информације дато је више примједби. Скупштина је закључила да се по деветомјесечном обрачуна припреме информације прилагођене потребама делегатске базе и Скупштине.

ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ ИЗ ВРШНОГ ОДБОРА

Извршин одбор поднио је извјештај о раду за период април — октобар ове године, у коме је указао на проблеме урбанизације простора, задуженост СИЗ за изградњу и комуналну дјелатност, обнове Старог града, развоја мале привреде, неплаћања станарина, накнада за уређење и коришћење грађевинског земљишта, као и оспособљеност општинских органа државне управе.

У процесу делегатског разматрања на извјештај је дато више примједби од СИЗ за изградњу и комуналну дјелатност, делегације ООУР „Хотели Бечићка плажа“, мјесних заједница Бечићи и Будва I, Председништва ОК ССРЈ, Будванске банке и Комисије за друштвени надзор. Скупштина је закључила да се о истакнутим проблемима припреме информације и отвори друштвена расправа.

СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКЉУЧАКА СКУПШТИНЕ О БЕСПРАВНОЈ ГРАДЊИ

Извјештај Извршног одбора о спровођењу закључака Скупштине општине веза их за бесправну градњу био је предмет разматрања у делегатској бази и Скупштини општине.

Делегација мјесних заједница Петровац и Будва I, ООУР „Авала“, Основне школе „Мирко Срзентић“, државних органа, председништва ОК ССО, ОК ССРЈ и Комисија за друштвени надзор дале су више предлога. Констатовано је да евиденција није потпуна, па је закључено да обухвати целокупну бесправну градњу од 1964. године.

Делегати су се упознали и са закључцима и оцјенама Извршног вијећа Скупштине СР Црне Горе. Одлучено је да се припреми програм активности за њихово извршење.

СТАЊЕ КАТАСТРА ЗЕМЉИШТА

Делегатска база и Скупштина општине упознали су се са информацијом о стању премјера катастра земљишта, коју је припремила Општинска геодетска управа.

Скупштина је закључила да треба убрзати активности око доношења Закона о јединственој евиденцији непокретне имовине у Црној Гори.

О ЈАДРАНСКОМ САЈМУ

Општински друштвени правобранилац самоуправљања поднио је информацију о стању у радној организацији Јадрански сајам, којом указује на поремећене самоуправне односе и оштећене друштвене интересе, због чега може, уколико се стање не побољша, да дође до покретања поступка за предузимање привремених мјера друштвене заштите самоуправних права и друштвене својине.

ИЗМЈЕНЕ ДРУШТВЕНОГ ПЛАНА ОПШТИНЕ

Скупштина општине донијела је крајем прошле године Друштвени план општине за период 1981—1985. године. Међутим, економска кретања у земљи, као и оцјене и ставови у вези с тим захтијевају да се приступи измјенама и допунама Друштвеног плана, како би се ускладио с мјерама економске стабилизације и реалним могућностима.

Скупштина је обавезала Извршни одбор да до краја јануара идуче године припреми измјене и допуне Друштвеног плана.

РАДНИ ОДНОСИ И ЗАШТИТА НА РАДУ

Скупштина општине усвојила је информације о остваривању самоуправних права радника из радног односа и о стању из области заштите на раду за период од 1. јануара до 30. септембра, коју је припремило Општинско одјељење за инспекцијске послове.

ЦИЈЕНА ЕКСПРОПРИСАНОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ЗЕМЉИШТА

Скупштина је донијела одлуку о утврђивању подручја у којима на формирање тржишне цијене утичу окол

ности из члана 38. Закона о експропријацији. Најмањи проценат умањења тржишне цијене пољопривредног земљишта износи за прву зону 20%, за другу 50% и за трећу зону 60%.

ЛИКВИДАЦИЈА ЦЕНТРА ЗА ЗАШТИТУ ОД ПОЖАРА

Скупштина општине утврдила је да радна организација Центар за заштиту од пожара, која је основана 1974. године, није у могућности да обнавља друштвена средства којима послује и да обезбјеђује Уставом зајемчена права радника, па је одлучила да покрене поступак редовне ликвидације.

ЗАВРШНИ РАЧУН БУЏЕТА ЗА 1981. ГОДИНУ

Скупштина је усвојила за вршни рачун буџета за 1981. годину с приходима 93.581.336 и расходима 93.579.362 динара.

Делегати су дали примједбе због имобилисаних средстава у износу од 16.678.832 динара и закључили да у овој години имобилисаних средстава не смије бити.

УСТУПАЊЕ ЗЕМЉИШТА

Уступљено је земљиште Самоуправној интересној за јединицу за изградњу и комуналну дјелатност ради изградње стамбених објеката у Бечићима. Ради изградње стамбених зграда уступљено је земљиште Богољубу Ђамаићу, Гордани Мршовић, Спасоју Мићуновићу ради формирања урбанистичке парцеле у Петровцу и др Николи Кујунџијевић, ради формирања урбанистичке парцеле у насељу Бабин До.

Усвојен је захтјев ранијих корисника Дијане Деклић и Ивана Зубера о изузимању национализованог земљишта честица земљишта 443/3 и 443/4 КО Петровац.

Одбијен је захтјев СИЗ за изградњу и комуналну дјелатност за укидање рјешења о изузимању грађевинског земљишта из посједа ранијих корисника.

НАКНАДА ЗА ИЗУЗЕТО ГРАЂЕВИНСКО ЗЕМЉИШТЕ

Као основ за утврђивање накнаде за изузето градско грађевинско земљиште одређен је износ од 1,5% од просјечне тржишне цијене квадратног метра стамбене површине у друштвеној изградњи која се формира у претходној години.

СИЗ становања утврђује и објављује просјечну тржишну цијену најкасније до 31. јануара текуће године.

ИЗ БИЉЕЖНИЦЕ РЕПОРТЕРА

НА ГРАДИЛИШТУ У БИЈЕЛОМ ДОЛУ

Дан је сунчан, иако новембарски. Мраз није па — кажу зима ће бити оштра. Око нас зује мје палице, пролазе камиони, чује се дозивање радника. Само да не пада киша — чујемо. Хладноћа не сме та за рад.

У насељу смо Бијели до у Будви. На великом градилишту, гдје на плацевима солидарности нижу нови домови за преко стотину радника наше комуне, махом подстанара. Заузимамо поглед на бетонским луковима тек довршених кућа, на темеље, започетих. Између њих дрвени се по који кров

— они који су први почели већ су и уселили под свој кров.

Овдје је вјероватно највише жуљевитих руку у нашем граду. Уз помоћ кредита, а највише својих мишица, крчи се камен, налива бетон, истеже жељезо. Поставља се, веле, све урадио голим рукама: изравнао терен палећи на стотине мина, од камена којег је било у изобиљу начинио шљунак, па онда почео зидати. Стигао је до прве плоче. Борбе се, такође, мучио с тереном — стрмина је велика, али је успио да догура до друге плоче. Унутра је суво, али

треба још много да би се с породицом уселио. Владо и Иво су „ударили“ другу плочу, Ђерим, до њих, увелико малтерише унутрашње зидове. На вратима и прозорима је нова столорија, мирише још на складиште.

— Ето, видите, дружимо се. Помажемо међусобно — један има мјешалицу, други подупираче, трећи оплату. Данас је моба код једног, сјутра код другог. Окупимо се када су главни бетонски радови — постављање темеља, изливаче плоче. А оне мање послове обављамо и сами — каже Ђерим.

Мајсторске дневнице су високе. Но, упркос томе, до бар дио градитеља из Бијелог дола, тражи њихову помоћ. Сам човек не може све урадити, треба умијећа, спретности, рутине.

— Радио ми је неки Мики из Пећи. Готово цијелу годину. И једва стависмо прву плочу. Морао сам га непрестано молити да ради, мо, али некад утакмица, не кад невријеме, тек више је одмарао него радио. Узе ми новца више него што је зарадио. Но, не оштети само мене. Слично је поступио и с комшијама. Остало му је овдје нешто алата, али сумњамо да ће се вратити. Али, свака се школа плаћа — па и ова — каже нам Владо док прска плочу коју је тек излио.

Кредити које су будићи становници Бијелог дола добили доста су скромни. Неко је од радне организације добио осамнаест неко двадесет, неко више милиона. Мало ко педесет. А посла има... За сто и више милиона.

— Ето, забога, и у новине доспјесмо, али на криви начин — поче с ногу момак, још задихан од трчања. Чуо је да су новинари ту, па дошао да се изјада. — Веле: градимо дворце со лидарности. А погледајте — већина прави темеље и при земље. Мало је оних који су догурали до крова. Не кажемо, има и понека већа кућа. Али не треба заборавити да већина нас има и велике породице. Троје, четворо, петоро дјеце. А нико не брине о томе што немамо воду, па се довијамо на разне начине и глуменим пријевима доводимо је да би зидали. Путеве сами крчимо. Нема ни канализације — правимо септичке јаме. А је дна кошта два, па и три стора милиона. Обешае одавно и подстанарске кредите. Царе су дошле, али су потрошене за друге потребе! Доћи ће „нова тура“, па ће нам тада дијелити. А већина би тих 25 милиона знало уселиће. Овако, наши „дворци“ ће дуго још чекаати да из њих задими, рече бркатом момче и замоли да му не помињемо име.

Пењемо се на нови пут који преко Топлица спаја Будву с Љаством. Грбањском. Бијели до добија свој лик. Земља дрвеница уопуњава колорит, па му оно „бијели“ више не одговара. Но, име није важно. Најважније је да се овдје ради својски, да се будуће комшије друже и испомажу кад ријетко гдје.

Сава Греговић

АКТУЕЛНО

ЗАРАЗНА ЖУТИЦА

Заразна жутица (вирусни хепатитис), која се појавила и код нас, акутно је заразно обољење које се карактерише општом инфекцијом организма и знацима обољеле јетре. Оно је и данас велики здравствени проблем, због великог броја обољелих, недостатка специфичних мјера спречавања и недовољно изученог вируса проузроковача ове болести. Тек најновијим испитивањима доказана су три типа вируса који изазивају исто обољење, али је начин оболијевања и уношења вируса у организам различит за А и Б тип. Свакако је значајнији и далеко најраспрострањенији вирусни А хепатит. Број обољелих од ове врсте заразне жутице у сталном је порасту након другог свјетског рата, а распрострањена је у цијелом свијету.

Југославија спада у групу европских земаља с највећим бројем обољелих. Појединачни случајеви стално су присутни уз повремене епидемије које се јављају најчешће у одређеним временским интервалима. Епидемије се јављају најчешће у срединама с лошом општом и комуналном хигијеном, лошом предиспозицијом отпадних материја, лошом санитацијом околине некавалитетном водом за пиће, као и у колективима гдје је редован присан дуготрајан контакт.

Обољељи човек је једини извор заразе, а пут ширења искључиво фекално-орални, што значи само преко уста. Најчешћи пут ширења је директан контакт с болесником прије почетка и у току болести. Овај пут ширења остварује се преко прљавих руку, било додиром или, индиректно, преко загађених предмета. Други пут ширења је загађена вода и трећи храна.

Епидемије изазване водом су експлозивне, јер се у кратком временском размаку јави велики број обољелих. Познате су мање епидемије изазване инфицираним млијеком, соковима, зеленом салатом, шкољкама (остригама).

Болесник је заразан за околину двије недјеље прије појаве жутице и 18 дана након појаве болести. Вријеме од момента заразе до појаве знакова болести (инкубација) износи од 15 до 45 дана. Болест се може манифестовати жутом пребојеношћу коже или без жутице такозване аникетичне форме које су чешће. Највише оболијевају дјеца, нарочито школског узраста. Након прележане болести остаје трајан имунитет — отпорност и поновно оболијевање је изузетно ријетко. Болест има сезонски карактер — зима и јесен су периоди најчешћих епидемија, а оне обично трају око шест мјесеци, након чега број обољелих постепено опада. Велики број људи никад не оболи и посједује имунитет против ове болести.

Заразна жутица спада у значајне ратне заразе, због погоршања хигијенских услова живота, поремећеног снабдијевања водом за пиће и великих миграција становништва. Ток заразне жутице може се подијелити у двије фазе: стање до појаве жутице такозвана преиктерична фаза и фаза манифестне жутице. Преиктерична фаза може почети постепено или нагло општим симптомима инфекције као што су: малаксалост, замор, главобоља, повишена температура. Карактеристични знаци болести су губитак апетита, мучка, гађење, повраћање, болови испод десног ребарног лука. Мокраћа постаје тамнија, а столица свјетлија.

Жутица која се у почетку јави на вежњачама очију постепено се шири на лице, труп и удове, док повлачење иде обрнутим редом. Трајање и интензитет жутице различити су код разних болесника. Жута пребојеност коже и слuzокоже траје обично од двије до три недјеље. Болест ријетко прогредира у хроничну форму или цирозу јетре. Смртност је у данашњим условима ријетка.

Иако се пријемчивост за жутицу креће око 20%, а у епидемијама обично не оболи више од 2% до 3% у угроженој средини, потребно је предузети све мјере како до ове заразе не би дошло. Основа спречавања жутице усмјерена је на подизање нивоа личне и колективне хигијене. Прање руку је кључни фактор спречавања преносења заразе, коришћење хигијенски исправне воде за пиће, хигијена намирница, санација околине, правилна диспозиција отпадних материја — посебно човјекских излучевина.

Изолација обољелих је оправдана, али епидемиолошки није довољно ефикасна, јер је болесник заразан и прије појаве жутице. Зато је тражење такозваних аникетичних случајева путем анализе мокраће најважније, јер се болесници могу открити и прије појаве болести. Може се давати и гамаглобулин који може спријечити или ублажити клиничке манифестације болести, али не може спријечити инфекцију.

Не постоје специфични лекови за лијечење ове болести. Најважније је мировање уз одговарајућу дијету без зачина и алкохола, уз својење масти на најмању мјеру. За труднице и хроничне болеснике, препоручује се смјештај у болницу. За обољеле смјештене у кућној изолацији неопходна је свакодневна дезинфекција излучевина и предмета с којим је болесник био у контакту. У срединама с добрим условима становања и високог стандарда уз адекватну личну и комуналну хигијену епидемије су ријетке, а спорадични случајеви болести јављају се само повремено.

Др Тадија НИКОЛИЋ

Укупно 460 неуредних
платиша станарине

Послије више од године дана оклијевања Интересна заједница за становање напоскон се одлучила да тужи 460 неуредних платиша који на име станарине дугују близу пола милијарде старих динара. Од тих дужника њих преко 80 дугује преко милион сваки, а има их двадесетак с дугом већим од два стара милиона! Дугови су из ове и ранијих година.

Како је дошло до тога да тако велики број носилаца станарског права не плаћа уредно станарину?

Прошле године СИЗ становања понудио је станарима (не свима, јер неки су то добили тек знатно касније) уговоре с квадратуром стана и висином аконтације за станарину. Велики број станара није прихватио такве уговоре. Показало се да она у уговорима не одговара стварној квадратури станова. До тога је дошло тако што су у уговоре унијете бројке из пројеката, које нису одговарале стварној квадратури изграђених станова. Један број станара одбио је да прихвати такве уговоре, тражећи да се у њих стави стварна квадратура, што још није урађено, иако је то посао за једну групу техничара од свега неколико дана. Један број грађана није се сложио с висином станарине, односно аконтације, сматрајући да је висока. Заправо, органи СИЗ-а одредили су да се плаћа аконтација за један квадратни метар — 1.500 старих динара. Тако су неки станари сами себи одредили висину станарине и њу плаћају. Један број станара није, међутим, плаћао никакву станарину.

С обзиром на лоше изведене и у неким зградама још недовршене радове, затим на спорост органа СИЗ-а у отклањању недостатака... многи станари су незадовољни стамбеном политиком.

Може се разумјети оправдано незадовољство једног броја станара којима прокишњава кров или немају предвиђено спремиште, јер је у подруму вода, или се жале на несолидне занатске радове — али се не може оправдати да се због тога не плаћа станарина. На списку неуредних платиша има и угледних грађана, руководиоцих људи, чланова Савеза комуниста. Чланство у Партији и руководеће функције не спојиви су с таквим врстама протеста. Има и других начина да се евентуалне неправилности отклоне. Интересовали смо се у Комитету Савеза комуниста да ли је нека основна организација СК ставила на дневни ред анализу рада СИЗ-а становања, рад кућних савјета, узроке незадовољства грађана стамбеном политиком, па и појавом неизвршавања обавеза плаћања станарина. Нисмо могли добити потврдан одговор.

Не улазимо, овом приликом, у анализу рада СИЗ-а становања. Сигурно је, међутим, да су станарине мале и да нису довољне да се одржава стамбени фонд, да се редовно и како ваља обавља инвестиционо и редовно одржавање. Само за девет мјесеци ове године, СИЗ је платио ООУР-у за одржавање станова 700 милиона динара. Станарине су требале ове године да порасту за 24 одсто, али због замрзавања нијена то повећање није могуће извршити.

Многи се питају: зашто је СИЗ одредио аконтације уместо коначне висине станарине? Познато је да још није завршен судски спор између СИЗ-а као инвеститора и организација које су градиле стамбене куће, па се не може ни знати колико стварно стаје изградња станова, а без тога се ни стварна висина станарине не може одредити. Зато СИЗ-у и није остало ништа друго него да одреди аконтације. Може му се замјерити једино што није много раније тужио неуредне платише.

Треба очекивати да ће станари убудуће уредно извршавати своје обавезе. Обавијештени смо да су већ многи, последије утуживања, то учинили. Своје незадовољство, због слабости у стамбеној политици, треба рјешавати на самоуправни начин. Б. П.

ТЕМА ДАНА

Концепција обнове Старог града и осталих споменика културе

Циљ обнове и изградње је повратак живота Старом граду и обогаћење овог древног урбаног језгра новим садржајима, што подразумева повратак његових становника у обновљене домове, досељавање нових становника и повратак привредне активности.

Обнова споменика културе, као и њихово укључење у нашу туристичку понуду, подразумева убрзани рад на изради документације и хитно приступање обнови и изградњи. Свим тим пословима мора се прићи организовано, на основу детаљно разрађеног концепта. Једино се на тај начин може избјећи стихијност и одуговлачење, спријечити нарушавање естетског изгледа и обезбиједити стабилност обновљених објеката, а тиме заштити шири друштвени интерес.

Приликом обнове и изградње Старог града потребно је у знатно већем степену него до сада простор у овом урбаном језгру ставити у функцију друштвене привреде, посебно туристичко-угоститељске, као и за друге намјене које одговарају потребама друштвено-политичке заједнице. Такве просторе неопходно је максимално ревалоризовати, што подразумева избор најприхватљивијих локација на којима ће се радити и квалитетан избор садржаја објеката у које ће се друштвена средства улагати.

Концепт обнове подразумева и активно укључење ХТО „Монтенегротурист“ у реализацију обнове Старог града. У првом реду, мисли се на удружене чланице ове организације „Авалу“, „Могрен“ и „Јадран“ — које су за овакво укључивање опредијелене по локацији својих садашњих објеката, својој привредној функцији, локацији њихових пословних објеката у Старом граду и тамо раније обављаним пословним дјелатностима.

Усвојеним урбанистичким пројектом извршено је такво зонирање да је могуће прожимање функција у оквиру појединих зона без строге диференције. Поред валоризације бедема, цитадела, цркве, црковних и осталих објеката, урбанистичким пројектом се обезбјеђују такви садржаји да се друштвени интерес у потпуности обезбјеђује и функција друштвене привреде обогаћује, и то кроз туристичке капацитете (230 м²), становање (967 м²), трговину (1700 м²), угоститељство (3320 м²), услужно и производно занатство (1060 м²), умјетничке занате (640 м²), културне институције (2470 м²), администрацију и јавне садржаје (1660 м²). Ту је и потенцијални пословни простор од 730 м² и велике могућности уступања или замјене пословног простора, јер је један број власника већ понудио за уступање или замјену 2970 м² стамбеног и пословног простора.

НАМЈЕНСКО КОРИШЋЕЊЕ ДРУШТВЕНИХ СРЕДСТАВА

Без друштвених средстава — средстава солидарности — нема обнове Старог града и осталих споменика културе. Та средства треба

намјенски трошити, водећи рачуна о сваком динару — то је наша обавеза примаоцима који их издвајају за наше друштвене и појединачне потребе.

Средства солидарности добијају се и користе као бесповратна и у виду кредита. Бесповратна средства за обнову и ревитализацију Старог града и осталих споменика културе треба усмјерити искључиво преко друштвених субјеката, што подразумева и њихову непрекидну контролу. Та средства морају се флексибилније користити, уколико се жели да друштвени субјекти постану активни судионици у привредном животу обновљеног Старог града. Неопходно је омогућити обнову и изградњу објеката и удруживањем друштвених и средстава у својини грађана.

Радне људе и грађане треба редовно информисати и чути њихова мишљења, примједбе и сугестије. Сви заинтересовани субјекти, често у улози пасивних или немоћних посматрача, треба да постану активни судионици у свим збивањима.

ИМОВИНСКО-ПРАВНИ ОДНОСИ

Имовинско-правни односи су компликовани и могу, уколико се благовремено не приступи њиховом рјешавању, проузроковати застој у раду, који може трошкове обнове вишеструко повећати. Зато у почетној фази треба утврдити следеће:

— ко се све у Старом граду јавља као власник, посебно за друштвене, посебно за приватне и црквене објекте;

— заинтересованост друштвених и приватних субјек-

ката за коришћење пословног и другог простора;

— ко од приватних власника жели, и може, у складу с важећим прописима, да обнавља своју кућу;

— ко од стране приватних власника жели да уступи своју кућу у Старом граду (стамбени пословни или оба простора) у замјену за стан, нову локацију или новчану накнаду;

— расчистити у правно-ваљаној форми сва имовинско-правна питања везана за привремено коришћење додијељених станова из средстава за обнову Старог града.

Подаци, који су добијени приликом анкетирања грађана прије више од годину дана, ни могу представљати адекватан израз стварних жеља власника, јер су они своје жеље изражавали у моменту када су виђења концепције обнове Старог града била доста нејасна.

Наше друштво, без обзира на тешкоће, никада није користило несрећу својих грађана. Неопходно је заузети принципијелан став да ли власницима објеката, који треба да постану друштвено власништво, треба исплаћивати накнаду према садашњем стању ових објеката — након скоро четири године од земљотреса, или према стању тих објеката на дан земљотреса, односно издати неко треће рјешење, које би задовољило појединачне и заштитило шире друштвене интересе.

Пројекти који су неспорни морају се брзо реализовати, јер временске прилике негативно утичу на стање објеката, те би њихово даље пропадање угрозило cjелокупно урбано језгро — градски бедем, пристаниште,

комуналну инфраструктуру и стамбене објекте.

За санацију свих објеката у Старом граду цијени се да је потребно обезбиједити око 1.100.000.000 динара. Санација грубих грађевинских радова износи око 16.000 динара по квадратном метру бруто површине, односно за извођење грубих грађевинских радова на приватним објектима треба обезбиједити око 574.000.000 динара. Санацију објеката инфраструктуре, улица, тргова и градских бедема немогуће је процијенити прије него што се израде извођачки пројекти.

Санација објеката Старог града, због строгах конзерваторских услова, обухвата само корисни простор који је постојао прије земљотреса, а који се након санације мора да одређени проценат чак и смањити. Ово истичемо из разлога поређења с условима санације објеката ван Старог града, гдје је постојала могућност доградње, односно проширења корисног простора.

У данашњим условима пораста цијена грађевинских радова, свако пролонгирање рокова вишеструко увећава цијену радова. У вези с овим напомињемо и проблем ослобађања друштвених станова у којима привремено живе грађани Старог града. Уколико ти станови буду прије ослобођени биће се у прилици да се њиховом продајом активирају значајна средства за санацију Старог града.

Размишљања на тему концепта обнове свде се на извођење радова у друштвеној и у организацији власника објеката.

Услови градње, набавка и транспорт грађевинског ма-

теријала, примјена савремених техничко-технолошких метода градње, рокови и читав низ других фактора упућују на то да се обнова тешко оштећеног града може ефикасно одвијати уз ангажовање специјализованих радних организација и уз строги грађевинско-конзерваторски надзор. Тиме би се обезбиједила планска обнова и, уз добру и ефикасну организацију, скратили њени рокови.

У друштвеној организацији требало би изводити следеће радове: израду армирано-бетонских конструкција с инјектирањем зидова, преградне зидове, реконструкције, односно обнову фасада, израду кровне конструкције, израду и уграђивање спољне столарије. Ови груби грађевински радови чине око 60% санације тешко оштећених објеката.

С обзиром да је штета у Старом граду, и на осталим споменицима културе на територији наше општине, три и по године након земљотреса, знатно већа, да су цијене грађевинског материјала и услуга енормно порасле, а трошење средстава солидарности треба прићи с великом штедњом, неопходно је тражити додатне изворе финансирања путем ангажовања личних средстава власника објеката, као и путем удруживања рада и средстава с другим организацијама удруженог рада.

Објекти у друштвеном власништву који имају статус споменика културе финансирани би се из бесповратних друштвених средстава за обнову у пуном износу — према процијененој штети, односно према пројекту обнове.

Објекти у друштвеном власништву, који немају статус споменика културе, финансирани би се из бесповратних друштвених средстава и кредита — према процијененој штети и из средстава радних организација.

Основу за такав предлог чини утврђена штета на објектима инфраструктуре, као и средства намијењена за ревалоризацију Старог града и израду пројектне документације.

Сви власници приватних објеката у Старом граду требало би да имају исти третман као и власници објеката ван Старог града и да добијају: редовни кредит, зависно од степена оштећења објекта, кредит због повећања штете на објекту — чекања четири године, износ валоризације кредита за вријеме послје земљотреса, утврђен важећим прописима, кредит и бесповратна средства за извршавање конзерваторских радова који су условљени Урбанистичким пројектом, а које власник, да није у Старом граду, не би морао да изводи.

Власници приватних објеката у Старом граду дужни су ангажовати и сопствена средства, као и средства по основу удруживања с појединим радним организацијама, односно од евен туалне продаје пословног простора у стамбеном објекту.

ИСТИЧЕМО

У КАЛИФОРНИЈИ, АЛИ И ДОМА

Далеко од родног краја, но срцем и мислима у њему, то су наши земљаци, који живе и раде у иностранству. Многи од њих налазе се у Америци и Аустралији и бораве тамо већ дуги низ година. Андрија Миковић нашао је нову домовину у Калифорнији у Сан Дијеу.

Рођен је 1892. године на падинама паштровских планина и упио у себе њихову лепоту, а ширине далеких хоризоната, које је свакодневно гледао са свога Челобрда, дале су му снагу и храброст да пође према њима. Још као малољетник 1909. године одлази у Америку, ради прво у рудницима, али убрзо стиче занимање куvara. За вријеме балканског рата 1912. долази као добровољац у Црну Гору. Поново је у Америци 1914. гдје борави и ради до данас.

Послије другог свјетског рата пет пута је посјећивао домовину. За вријеме својих боравака у Југославији, сваки пут су га интересовала збивања у земљи и родном крају. Личним радом и новчаном помоћи учествовао је у напорима својих мјештана при разним акцијама за унапређење родног краја. Са осталим земљацима давао је новчани допринос, а и сам је покретао акције.

Иако већ у годинама, 1952. је учествовао не само новчано, већ и личним радом при подизању споменика палим борцима. То је био случај и приликом изградње пута до родног Челобрда. Ове године у августу Андрија је поново посјетио родну груду у својој деведесетој години. Залаже се за уређење запуштеног гробља крај манастира Прасквице. Организује и плаћа раднике који су очистили гробље и обавезује мјештане за даљи надзор. Ни то му није доста. Пред сам полазак у Америку, дого-

Андрија Миковић, у „старом крају“

вара се с мјештанима за самодопринос који би послужио асфалтирању пута до Челобрда.

Поштованом Андрији Лазовом Миковићу из Сан Дијеа у Калифорнији није довољно само рећи „Хвала“, јер он је све што је урадио сматрао својом дужношћу. Треба пожељети да се наш млади нараштај угледа на тако блиставе узоре и да их слиједе.

Уз жеље за добро здравље и нове посјете поздравља га његов родни крај.

Мирјана Јовановић

ИСТИНА О (НЕ)РАДУ ЛОВАЧКОГ ДРУШТВА „ПРИМОРЈЕ“

Паштровско Ловачко друштво — истиче се у писму председништва паштровског ловачког друштва основано је прије скоро 5 деценија. Његова активност престала је једино за вријеме рата, да би већ прве послеријатне године његов рад био обновљен. Од 1946. до краја 1975. оно је активно радило и било једна од истакнутијих и уреднијих ловачких организација у нашој Републици. Тринаестог децембра 1975. дошло је до интеграције два дотадашња у ново ловачко друштво „Приморје“. Дата је обавеза да ће, не само наставити дугогодишњу традицију организованог спортског ловства на територији наше општине, већ да ће још успјешније радити на опште задовољство свих његових чланова. То је био и основни циљ интеграције.

На жалост, осим неколико почетних акција, које су наговјештавале бољи рад, све горе и горе, док смо дошли у „порсокак“, из кога ни ловци лако не могу да изађу.

Да је тако, наводимо следеће чињенице:

1. Суочени с неогворношћу и неозбиљношћу Скупштине Друштва и њених органа, Секција из Петровца је 8. октобра 1981. године, са своје пете редовне сједнице, упутила препоручена писма истовјетне садржине: председнику Ловачког друштва, Одјељењу за унутрашње послове СО, Одјељењу за привреду СО и Ловачком савезу Црне Горе. У писмима је, поред осталог, наведено да Скупштина друштва, која је одржана 17. маја 1981. године, није успјела и да њен рад, како је сама оцијенила, није био усклађен са Законом о лову и правилима Ловачког савеза Црне Горе. Секција је предложила „да се размотри могућност формирања општинског ловачког савеза, у ком случају би, као и раније, постојала два ловачка друштва“. На крају писма дословно је речено „да је овакво стање даље неодрживо.“

Одговор на ово писмо ни смо добили!

2. Након више од пола године или, тачније, 25. априла 1982. одржан је заједнички састанак секција Петровца и Светог Стефана у проширеном саставу, гдје је констатовано неодрживо стање у Друштву, па је одлучено да се, путем анкете свих ловаца с дотичног терена, чује мишљење јесу ли евентуално за дезинтеграцију, тј. поновно организовање ловачке организације онакве каква је постојала до интеграције крајем 1975. године.

3. Дана 6. јула 1982. године одржан је други заједнички састанак поменутих секција на коме је утврђено да је од 120 анкетираних ловаца 119 за дезинтеграцију, тј. поновно формирање посебног друштва.

Одлука о оснивању посебног друштва још није до нијета, већ је одређена делегација да упозна најмјеро давније представнике органа Скупштине општине с предузетим радњама и чује њихово мишљење о нашој намери. Делегација је овај задатак извршила и добила принципијелну сагласност.

4. Ловци, чији се глас чуо кроз анкету, стрпљиво очекују крајњи исход, који је напокон обиљежен термином од 1. септембра 1982. године, којег је дана одржана годишња скупштина Ловачког друштва „Приморје“, ради договора како даље да се ради! У раду Скупштине учествовала су 22 делегата, док је седам било одсутно. Скупштини су присуствовали секретар Ловачког савеза Црне Горе В. Гилић и пред

ставник органа управе Скупштине општине Крсто Боре та. Председник Скупштине Лазар Борета, говорећи о жељи ловаца Петровца, Светог Стефана и Бечића да се организују у посебно друштво, рекао је да је то „доба идеја... да ће се далеко боље радити него до сада и да вјерује да ће се унаприједити ловно газдинство и у једном и у другом друштву.“

Оваку оцјену прихватили су сви учесници Скупштине.

Тако је Скупштина једногласно прихватила да се формирају два ловачка друштва, да се она конституишу у складу с прописима о ловству. Именована је радна група од пет чланова за разграничење ловишта и материјално-финансијских средстава.

5. Конституисање Паштровског ловачког друштва извршено је 19. септембра 1982. године у складу с одлуком Скупштине од 1. септембра исте године и одговарајућим позитивним прописима. Наравно, након тога је и регистровано код надлежног органа.

6. Ловиште овог друштва представља природну и заокружену ловоприродну цјелину, на којој постоје е-

колошки и други услови за успјешан развој ловства.

7. Паштровско ловачко друштво није сталешко, нити племенско! Оно је, у првом реду, спортска организација ловаца добровољно учлањених и самоуправно организованих на принципу равноправности, солидарности и хуманости. Име је добило по крају у коме живе његови чланови што не би требало да било коме смета!

★

Написом о подјели ловачког друштва „Мимо самоуправног одлучивања“, објављеним у „Приморским новинама“ 10. октобра 1982. године, хтјело се указати да таква подјела ловаца и ловишта није друштвено оправдана, а и да сам поступак подјеле није спроведен у складу с принципима самоуправног одлучивања.

Не желим да полемисем с Председнишвом Паштровског ловачког друштва, већ сматрам да је добро што ће читаоци „Приморских новина“ моћи, поред већ објављеног текста, да се упознају и с овим „створеним писмом“, па нека сами процијене шта је друштвено оправдано а шта није. А у исправност суда радних људи и грађана не треба сумњати, јер ће то они урадити много зрелије и одговорније од органа ловачке организације и појединачно у њима.

Васо М. Станишић

ОСВРТ

ЗАР ЈЕ МОРАЛО ТАКО?

Гост, намјерник, пословни човјек који се ових дана обрете у нашем граду, нема гдје преспавати. Тачније, може потражити смјештај у БИП-у, али то је одмаралиште намијењено радницима београдског предузећа. Или код приватника. Разлог: сви сезонски хотели су затворени крајем октобра, а под кључем су и они који су намијењени за рад током цијеле године као рецимо „Маестрал“ или „Вила Милочер“. Мазут је скуп и нема економске рачунице за рад.

Но, није само ту проблем. Новоизграђени хотели „Авала“ и „Могрен“ никако да прораде. А један од њих — оба су намијењена за рад током цијеле године — итекако би задовољио потребе наше ривијере. Међутим, започета су велика здања, дошло је до прекорачења која су изражена десетинама старих милијарди и посао никако да се приведе крају. Причало се да ће „Могрен“ бити отворен ове зиме, али добро ће бити ако прими госте на љето наредне године. Рекоше нам недавно да су нађене паре за покривање прекорачења, па ће и послови кренути. Ипак, за ову зиму — ништа.

До наредне сезоне, госте ћемо слати на спавање у Тиват који нам је некако најближи. Њима то сигурно неће бити право, а било које објашњење ће тешко прихватити. За њих је Будва — зар и ми не настојимо да је тако представљамо — центар туризма на Црногорском приморју. Па како онда да град хотела нема отворен ни један хотел. Земљотрес је одавно био — протекле су три и по године — и на то се не може „вадити“. А и сви други разлози за оправдања су неујерљиви. Остаје нам да примимо критику и да из свега овога нешто научимо. Јер, очигледно је да је у градњи туристичких објеката након земљотреса и у нашем граду испољена кратковидост од стране оних који су правили и одобравали пројекте, мислећи да солидарна каса нема дна.

С. Г.

МАЛО ШАЛЕ ВИШЕ — ЗБИЉЕ

УНЧАНО НОВЕМБАР СКО ЈУТРО. Већ недјељама нема кише. Људи са зебњом погледају у небо не би ли видјели какав облак који наговјештава кишу. Чудно! Приморци, навикнути на велике падавине у новембру, никад досад нису призивали кишу. Ње је било и превише. Али ове јесени — много се шта промијенило.

Сретну се на Пизани два пензионера. Митар са штапом, неким америчким шепширом на глави, наочале му пале на нос, заустави се кад сретне Јова, нешто млађег, ћелавог. Очито жељан је разговора.

— Здраво, Митре! Гдје си кренуо?

— Идем мало у шетњу док је овако лијепо вријеме.

— Е, јес лијепо за шетњу и за брање кукуруза у Војводини, али није никакво добро за струју. Акумулације око Никшића празне, још мало па ће снијег а онда треба чекати да се он отопи. Што ћемо, јадни, без струје?

— Ко се овоме надао, мој Јово! Откад памтим, пу не су новине биле електрификације: те Тара у Морацу — те Тара у Дрину — те Цива, Перуница, Пљевља — и то само у Црној Гори, а сад кажу увозимо струју! А, исто тако, кажу

новине, најгоре стојимо и са девизним дуговима. А ме ни то, мој Јово, тешко пада. Ми — па најгори! А ми смо вазда најбољи били! Ако је да се ратује — ми вазда први! Ако је да се помаже браћи Србима и осталима у невољи — ми пушку у шаке, па у бој! Ако је да се сврставамо у селачке радне задруге — хиљаду смо их све потамнили. А боље би било да нијесмо. Имали би сад више меса. Но, што ти је то везана рука, Јово?

— Посјекао сам се косијером. Брао сам јуче дрва у забрану више магистрале. Кажем себи: кад многи граде куће бесправно, без дозволе, и не плаћају никакве порезе ни казне — неће вала ни мени нико ништа због мало дрва. Знаш, купио сам шпорет на дрва. Бојим се ове зиме. Ем, нема струје. Ем, нема гаса — а старе кости брзо се оладе. Тешко их је загријати. Него, нијдје нема сулундара! А и ови архитекти нису предвидјели оне рупе за сулундаре у становима, па ћу сад морати да молим Марка лимара да ми направи сулундар и пробије рупу на прозору.

— Мораћу и ја тако нешто да учиним. Мене моја Мара, млађа је пет — шест година од мене, све призива. Каже: дођи ме мало у-

гриј, зима ми је! А, оно, и мени зима, али ми се не да да јој се примичем. Женско је, враг је знао, може и што друго тражит, па да се обрукам. А, каква ти је то књи-га, Митре?

— „Повратак природи“ од Жан Жак Русоа. Је си ли читао?

— Јесам, давно! Што ће ти то, јадан! Ко то више чита? Сад су ти модерне књи-ге о сексуалним безобразлукима, криминалу, дрогирању и панкерима!

— Што рече? О танковима! Каквијем танковима!

— Ма не о танковима, не го о панкерима!

— А који су ти то, Јово?

— То су ти они што стрижу косе ко јарци, фарбају се у зелено и црвено, ко Индијанци, носе преле гаће к просјаци и, ко овнови пред водници, око једног увета вјешају некакве висуљке, мјесто око врата.

— Сачувај нас боже ти-јех марсоваца! А има ли та квијех и код нас?

— Има их, али прикривених! Још нису почели да фарбају косу у зелено, не узимају дрогу, али им се свиђа да носе низ једно уво не какве висуљке! То и нису прави панкери, него само имитатори — почетници!

— Е, што ћеш мој Митре! Мијењају се времена, обичаји и људи. Давно су то стари Латини рекли. Сјећаш

ли се, јадан, како смо се ми зорили и лијежим мушким брком, оштрим погледом, це фердаром и јунаштом! А ови данас свирају ли свирају — да ти прсне опна. Ја оглувјех од оних мојих унука. По вас бијели дан дречи им некаква, они кажу, музика, а то ти је лупање по пјатима, ламама и трубама! Нема више јуначке пјесме, мој Митре! Гусле су бацили у подруме, само једампут ће дјељно чујем их на Радио-Титограду. Свака им част! Него, реци ти мени да ли се сјећаш има ли у овој Русој књижи „Повратак природи“ како се прави сапун и пере роба с пепелом? Не знам што ћу без детерџента. Жена ме све ћера по продавницама да прежим хоће ли која добити какве прашкове за прање, а видим да ћу ја ћу ћерати да носи робу на плажу, па да је млати каквим млатилом да ју не-како опере!

— Не мораш, Јово, то радити! Може се од масноће направити сапун. Знаш, као што смо прије радили. Угине живинче, а ми с њим у котао, па прави сапун!

— Е, мој Митре, лако је било некад. Цркавала стока често, није било ових сточних доктора, а сад се и стока обезобразила, па за сваку ситницу тражи љекара! Свињетине, ко што знаш, не ма ни за лијек!

ПОВРАТАК ПРИРОДИ

УЗГРЕД ЗАБИЉЕЖЕНО

О ВИХ СТАБИЛИЗАЦИОНИХ ДАНА пу-теви су нам мирни. Саобраћај видно смањен. Моторних возила нема много, мање ји и стопера на кривинама и раскрсницама. Завладало велико примирје између вјечно зараћених страна: возача — и пјешака. Семафори понекада затрпну „жуто“, али кад су у зони искључења електричне енергије, и семафори мирују. Милина човеку да пружи могу пјешачком стазом поред магистрале, да закорачи на пјешачки прелаз. Многи од нас су одахнули. Нарочито родитељи, сад реће говоре дједи: пазе како ћеш преко улице, окрени се два пут, погледај, па онда крени...!

Штета што статистичари нису толико брзи па да на дохват руке сад већ имамо податак о саобраћајним удесима у протеклом мјесецу. Али, нама није потребна статистика. Окрените се око себе, распитајте се у комшилуку. Сви здрави и живи, читавих удова. Одав но се није чула ријеч: саобраћајка. Погину тај и тај, или убише га колима!

Ето, стабилизација није завела само штедњу горива, већ и наших живота! Живјела стабилизација!

ДИВЉА СВИЊА

Ево како се то догодило. Улазимо у ластовску пошту. Ако нисте знали ријеч је о пошти у Ластви Грбаљској и, хтјели ми или не, слушамо следећи разговор:

— Да, дивља свиња! Вепар! Тако, око шездесетак

кила! Не шалим се, шездесетак, дивљи вепар... Ма изненада! Возио сам жену у Котор. Идем од стране Будве. Било је око осам ура! Око осам, кажем. Није било невремена, ни кише. Овдје је код нас лијепо има двадесетак дана. Нек потраје... И онда у тунелу. Знаш онај тунел код Жуте греде. Е, у њему. Упалим свијетло и идем. Кад на излазу из тунела пада нешто испред мене. Рекох: готово, убиће ме нека стијена! Ту често падају стијене. Нисам чуо да је неко страдао, али падају. Гривом из све снаге. Умало главу не разбих о шофершајбу. Жена грди. Кола стадоше. Изађем, и има шта да видим. Дивља свиња пред колима. На три метра. Око шездесетак кила. Да, око шездесетак. Ба-во би га знао колико тачно. Вичем: жено, дођосмо до свиње. Помагај. Ухватимо свињу за ноге и брзо под један жбун. Одосмо за Котор, оставим тамо жену, а ја брзо по свињу. Позовем колеге из „Новог дома“, одеремо живиче, располутимо и направимо добар роштиљ. Укусно. Као на лутрији! Ето, да и мени нешто падне с неба...

Сјећате ли се оне емисије: Куда иду дивље свиње? Ето куда иду дивље свиње! Падају испред кола срећних људи.

ФИЛМСКИ „КАРАТЕ-МЕТАР“

Ето нам јесени с првим предзимским данима. Остављени сами себи, опредељујемо се хоћемо ли у неку кафаницу или у био-

скоп. Може и код родбине, али није ред да им човјек сваки дан досађује. Најчешће се опредељујемо за биоскоп. Имамо добар велики биоскоп, имамо врсног дистрибутера, имамо све, а ми смо, ето, мало незадовољни. Кажемо мало, јер се незадовољство не може мјерити градинама као добра лоза. А у ствари, незадовољни смо подоста гради. Већ смо раније неколико пута писали: срећан је град који има дистрибутера, сваки нови филм, умало па универзитет. Јер ако би човјек с биљежницом одлазио тамо, могао би, богами, доста да научи о седмој умјетности. Могао би неки језик да принаучи, могао би штошта да сазна, да знање обогати. Тако смо писали. Овога пута имамо неке замјерке састављачу репертоара за будвански кино. Последњих дана октобра, малтене, сваког дана играо је по један карате филм. Знамо,

омладина се занима за те филмове, и то је добро. Али у тим карате филмовима има вам и квалитетних и неквалитетних филмских прича. Осетили произвођачи да то „иде“ и почели да „штанцују“ филмске приче и приче. У сваком новом филму — нека нова звијезда каратеа. А приче, приче „уби боже“, све на исти калуп: отац разочаран тјера сина из куће, он наилази на сиромашну дјевојку, бије се због ње, обавезно се умијеша по неко „патриотско осјећање“, човјек сам побије стотинак људи голим рукама, побије све и крај. И, што је најгоре, по правилу су то лоше копије, па хајде стигни да прочиташ шта је један каратиста рекао другом. Истина је, ту текст скоро да није битан, али кад га већ има, требало би омогућити гледаоцима да га читају.

Колико смо видјели карате филмова, бог би знао! Треба и даље да их има на репертоару. Али, није филм само да се на њему зарађује. Ред је да гледаоци добију могућност да виде и по неки прави филм. И не понекад, већ чешће. Уосталом, за то постоје објективне могућности. Ми живимо у Будви у којој послује један дистрибутер који има могућности да нам понуди програм с којим можемо да се поносимо.

НАПУСТИСМО ЛИ МИ ТО ФУДБАЛ!

Сипљиви југо баца за врат ситне капи кише. Недеља је средином новембра. У стабилизационим приликама, у којима ових

дана живимо, саобраћај риједак, штеди се електрична и друга енергија, а упоредо с њом и људска: ријетки пјешаци грабе магистралом, тек по неко некоме каже: добар дан...

И вријеме је за „вансезонску“ самоћу. Логично и од памтвијека остало. Само још спортски календар не мирује. Спортисти не при знају долазак зиме, играју се утакмице редовних кола.

На будванском стадиону утакмица. Да нема јединог аутобуса и неколико путничких кола пред стадионом, не би се с магистрале видјело да се тамо нешто догађа. Утакмицу најављује и по неки узвик малобројне публике која се скупила на трибинама: педесетак углавном млађих људи и тридесетак уз ограду цементаре која се пратила уз аутопут.

Хладно је, али да се погледа. Тужна слика. Рекло би се: нигдје живе душе. Шта је то с нашим спортом? Или боље речено: шта је с нама: Прошле године, кад нам је „Могрен“ био у Другој лиги, ни кише, ни насртљиви југо нас нису ометали да бодримо „плаве“ момке да истрају у ногометној борби, да изваде резултат. Сад кад је „Могрен“ спао на „ниске грање“, нема ни нас. Да, да... сигурно је у питању квалитет. Ми смо навикли на квалитетан, друголигашки и тако даље фудбал и сад нам није до неквалитетног спорта. Испео „Могрен“ из Друге лиге, а ми напустили „Могрен“. Сваком своје! И сад испада да нама није до спорта већ до лиге!

Игра те недеље „Могрен“ против „Рудника“. Рекли смо већ: стотинак гледалаца, југо, ситна киша. Али, утакмица добра. Изузетно борбена и лијепа. Не смета играчима вријеме, наша малодушност да се надигравају. Судија коректан, иако му малобројна публика баш не признаје све одлуке. Често га савјетује, добацује му, учи... На стадиону с мало људи свака ријеч се чује. Не баш свака, по неку односе вјетар, али савјети пљуште. И судији и играчима. Млади, игром загријани играчи траже начине да се домогну резултата. Често се сударају, пружају један другом руку, поново јуришају, брбљају, шутирају на гол. Вријеме тече. Замислимо појетилца има шта да види. Гарантовано није оштећен иако за ту утакмицу није платио ни динара. Нисмо видјели да неко наплаћује улазнице. Ево прилике да нам се на неки начин „врате“ узалуд бачене паре за улазнице великих тимова који из дана у дан играју све лошије.

Колико ли би ови људи играли да смо их почаствова-вали већим бројем гледалаца? Сигурно боље кад овако играју скоро сами.

Напустисмо ли ми то фудбал или овај наш локални клуб који се, ето, и без нашег присуства не пре-даје. Било како било, те недеље вредјело је свратити на „Могренов“ стадион у Будви. Фудбалери оба ти ма играли су заиста добро.

Раде ЈОВИЋ

— Цијели се свијет обе-образио! Овај напредак много нагло дошао, па се на род покварио. Вацио меке опанке па обуо „талијанке“. Не ваљају му оне наше из „Кошуте“ са Цетиња! Неки-ма не ваља ни ова наша ра-кија — већ шверцују виски! Сваки мора на одмор — ка-да су се на раду много у-морили! А некима се и гузи-ца залијепила за сиц, па и на-пишање иду колима. Баш ми је драго што је Милка зафркнула! Нека мало пје-шаче да им ноге не би закр-жљале!

— Давно је народ рекао: ко има више, виши му је ђа-во у пркно!

— Хајде, Јово, да видимо да ли је дошла кафа. Имаш ли бон за новембар?

— Имам бон, но чуо си што кажу они одозго, из Бе-ограда, да је то противустав-но. Значи, ако сад ти и ја узмемо кафу на бон, прекр-шили смо Устав, сачувај нас-боже таквог преступа!

— Чудно ти је то. Баш смо одахнули кад су уведе-ни бонови за кафу. Сад, бар, знаш да ти не гине о-них твојих 400 грама на фа-милију. А, руку на срце, има и у томе извјесне неправ-де. Они радници што раде на хотелу не добијају боно-ве, а и њима треба кафа. А онда, по 400 грама добија се на породицу, била она само од једнога члана или од њих пет-шест! Но, ко би сва-коме угодни! Ипак су боно-ви добра ствар, кад већ не-ма неких производа у до-

вољним количинама. Реци-мо, на примјер уље! Наши стари су вјековима трошили само маслиново уље. Друго-га није ни било. А и што ће кад је маслиново уље нај-боље. Јест да се од њега ма-ло кашљуца кад се што пр-жи, али коме то смета. Про-чисти се мало грло! А сад, погосподио се народ. Неће да употребљава маслиново уље! Боље му оно од сун-цо-крета и од кукуруза. А ти-јех производа у Црној Гори-нема. Војвођани траже за-њих девизе, и тако мораће-мо опет да се привикнемо на маслине, хтјели не хтје-ли.

— Ма, нека ти Јово уље. Ево га већ мјесец дана у Бу-дви нема, али се оно може замијенити машћу. А маш-тима у Тржном. Има, доду-ше, код Веља и сланине, а-ли јој је цијена ко јунети-ни без костију. Неки нови прои-звод; кажу! Него мене забрињава несташница мли-јека. Навикао сам и ја и мо-ја стара, на чашу млије-ка ујутро и навече, а мли-јека нема. Прије неки дан догнао момак с хладњачом из Титогграда шест гајби мли-јека и двадесетак гајби кр-сјелог. Кисјело остало и за-сутра и сигурно се и покв-арило, а од оних шест гајби ва-ренике што су их уније-ли у једну продавницу, три су нестале под тезгом! Ин-спекторе то, наравно не ин-тересује. Ко ће се још бави-ти таквим работама! А ЦЕ-КА каже да је то врло важ-на дјелатност, да томе тре-

ба посветити велику пажњу, јер се несташнице неких ро-ба и поготово малверзације с дефицитарном робом, ло-ше одражавају на политич-ко стање, на задовољство грађана. Паметан ЦЕКА! А-ли док га чују они који би морали да га слушају — проћи ће доста времена, мој Митре!

— Ипак, слушају. Слуша-ју помало. Ето већ су сру-шили седам-осам темеља за неке нове куће. Не зна се чије су, па су их зато и сру-шили. А оних других 200, богами не смију! А и грехо-та би било! Боље је да им на-ђу мјеста у оним плано-вима и пројектима и да им то масније наплате, него они-јема који се држаху зако-на!

— Је си ли чуо да ји цр-ногорска Влада на сједници разматрала ситуацију у Бу-дви — оне разне неправил-ности о узурпацијама, непо-штовању закона, неоправда-ном богаћењу, неплаћању о-бавеза и разним другим ра-ботама. Рекоше ми да су би-ли упутили у Будву своје људе да испитају стање, па „кад су саслушали њихове налазе, написали писмо на 18 страница. Јадна ти мајка, Митре, 18 страница! Питам ја мога Неђа, је ли то исти-на. Он ми каже да јесте. Тито је, колико се сјећам, позвао народе на устанак прогласом на једној страни-ци, а наша влада сад нас

зове да исправљамо криву-Дрину на 18 страница. Ко да су та Дрина искривила са-мо и највише баш овдје у Будви! Не вјерујем да су ови наши ђетићи баш све сами скривили. Биће им и они одозго кумовали! А ко ће њима писати писмо?

— Ја и ти, мој драги Јо-во, сигурно нећемо! А ко зна да чита, доста му је, чи-ни ми се, да прочитава и да се држи у пракси закључа-ка Дванаестог конгреса на-ше Партије. Но, неће људи. Све нешто ново измишљају, као да им је нејасно оно-што је већ записано.

— Долази ми, Митре, да-викнем: Живјела Милка! Она Планина! Она све кон-кретно! Но бојим се такве-пароле. Кажу: државна је, па се боје самоуправљању, као да и ова наша држава није самоуправна.

И тако причајући о буд-ванским приликама и непри-ликама, дођоше до Тржног-центра и ту се расташе. Јо-во оде да дежур у самопо-слузи, очекујући не ће ли да изнесу на тезге какво у-ље или детергенте, а Митар-оста доље у „Серво Миха-љу“ да чека литар млијека.

Бр. Мишић

ОБРАЗОВАЊЕ, КУЛТУРА, УМЈЕТНОСТ * ОБРАЗОВАЊЕ, КУЛТУРА, УМЈЕТНОСТ

25 ГОДИНА „ЗЕТА ФИЛМА“

ЈУБИЛЕЈ И РЕЗУЛТАТИ

Радна организација за промет и производњу филмова „Зета филм“ се афирмисала својом репертоарском политиком и солидним пословањем са широком мрежом биоскопа у земљи. У економском погледу дуги низ година била је важна културна организација на територији наше општине, све до пораста туристичке привреде. Узорни колектив успјешно слиједи динамичан развој нашег друштвено-политичког система. Радничко самоуправљање било је свакодневни дио живота и рада у „Зета филму“. На плану дистрибуције страних филмова непродјелјиву помоћ колектив је имао од друштвених органа — Савјета за избор филмова и Комисије за преглед филмова, у којима су, поред чланова колектива, делегирани представници друштвено-политичких органа и заједници. У посљедње вријеме сличну помоћ колективу пружа Филмски савјет чија је надлежност одлучивање о припремању и снимању документарних и играних филмова, преглед снимљеног материјала, као и давање сагласности за приказивање тих филмова.

РЕМЕК ДЈЕЛА НА РЕПЕРТОАРУ

У току 25. година пословања „Зета филм“ је откупила 800 играних филмова из великог броја земаља у свијету. Југословенској биоскопској мрежи сваке године не нуди се каталог од око 160 филмова, међу којима је 25 до 30 нових, у веома пи рокој скали жанрова и врједности. О високом квалитету неколико десетина до сада увезених филмова сави гледаоци су најбоље могли да се увјере. Сјећају се Реноарове „Велике илузије“, „Кратког сусрета“ Дејвида Лина, Фелинијеве „Улице“, Клузових ремек-дјела „Наднице за страх“ и „Тајне Пикасо“, незаборавне „Баладе о војнику“ и „Чистог неба“ режисера Чухраја, „Човјекове судбине“ режисера Бондарчука, Вимановог „Ловца на јелене“, Лу метове „ТВ мреже“ и „Обичних људи“, „Разјареног бика“ Роберта Редфорда и многих других.

Колика се брига поклања састављању репертоара, најбоље показује чињеница да је репертоар за 1983. годину већ допуњен значајним остварењима свјетске кинематографије. Поменимо само неке филмове: пољски „Грозница“, француски „Емануела II — антидјевица“, енглески „Мач краља Артура“, амерички „Корени при виђења“ и још неколико филмова с најпознатијим именима седме умјетности.

Већ неколико година „Зета филм“ учествује на ФЕ-СТ-у с групом одабраних филмова. За наредни ФЕ-СТ пријављени су филмови „Приватни живот“ совјетског режисера Јурија Рајзмана, „Комедија секси у августу“ у коме главну улогу игра Вуди Ален и истовремено је режисер филма, амерички филм „Вијели пас“ режисера Самуела Фулера.

Председништво СФРЈ, у повоу 25-годишњице постојања и нарочитих заслуга у избору вриједних филмова домаће и свјетске кинематографије и доприноса на ширењу филмске културе, одликовало „Зета филм“ Орденом рада са златним венцем

као и још два америчка филма: „Правилно је погрешно“ режисера Ричарда Брукса и „Бладе ранер“ режисера Ридли Скота.

ОКРЕТАЊЕ ПРОИЗВОДЊИ

И прије него што је регистрована за производњу филмова, „Зета филм“ је редовно учествовала у заједничкој производњи са „Ловћен филмом“ и Филмским студијом и тиме давала контретан допринос црногорској филмској продукцији играних и документарних филмова. Укључивала се у реализацију значајних филмских пројеката у земљи, и то је био пут за обезбјеђење домаћих филмова за свој репертоар.

Прекретница у раду на плану производње представља почетак рада на пројекту филма и ТВ серије „13. јул“. Филм се већ „окреће“ у биоскопским дворанама широм Југославије, а редитељ Радомир Бајо Шарановић у право завршава телевизијску серију од пет наставка — а гледаоци ће имати прилике да је виде на малим екранима крајем 1983. године. У експлоатацији је и филм режисера Бана Бастаћа „Дјечак је ишао за сунцем“.

На плану производње играних и документарних филмова важан моменат, како се у „Зета филму“ истиче, јесте потписивање Друштвеног договора о унапређењу кинематографије Црне Горе, па се рачуна да ће сви субјекти потписници Договора удруживањем средстава омогућити наставак континуиране производње краткотрајних и дуготрајних домаћих филмова.

На крају, неправилно би било не истаћи допринос „Зета филма“ на развијању културних дјелатности у оквиру наше општине. У санираној пословној згради ове радне организације, за што је било потребно обезбједити позамашна средства, смјештене су готово све културне институције Будве. Сала Дома културе „Гојко Краповић“ једино је мјесто гдје млади могу да се окупљају ради задовољења својих културних потреба.

Д. Новаковић

ПЕНЦЕРИ ИЗ НАШЕГ СОКАКА

Крајем прошлог мјесеца имали смо прилику да у нашој средини гледамо позоришни колаж „Пенцери из нашег сокака“ Зорана Петровића. Главне улоге тумачили су: Рената Улманска, Јелисавета Сабљић, Ђорђе Јелисић и Ташко Начић.

П.

ОРИГИНАЛНА ФОТОГРАФИЈА
ДРУГА ТИТА НАЛАЗИ СЕ У БУДВИ

— Портрет друга Тита, кога сам снимео 15. фебруара 1978. године у Игалу, налази се у ресторану „Ал Парма“ — рекао нам је Милош Ђурашевић, фоторепортер, уредник фотографије у сарајевском листу „Ослобођење“.

Питали смо Ђурашевића, како је дошло до тога да се оригинал налази у Будви, а не у Сарајеву.

— Портрет сам радио у Сарајеву и у фотолабораторији музеја „Лувр“ у Паризу, гдје сам га пренио на платно „Рембрант“. Рам сам урадио у италијанском граду Парденоне. На повратку из Италије, свратио сам у Будву, која је била тешко страдала у земљотресу. Хтио сам да изразим солидарност са својим завичајем. Дванаестог јула 1979. године свратио сам у ресторан „Ал Парма“, један од ријетких који је тада радио, пошто су многи били порушени или тешко оштећени. Ресторан ми се допао, због своје камерне тишине, па сам његовом власнику понудио овај јединствен портрет, који је до сада објављен у близу 50 милиона примјерака, а штампан је и на 38 насловних страна разних књига које говоре о другу Титу.

— Добро се сјећам — наставља причу Васо Пејовић, власник ресторана „Ал Парма“ — када је Ђурашевић примјетио на зиду Титов лик у бакрорезу и предложио да примим на поклон оригинал фото-

—портрет друга Тита. Сада сам на овај портрет понасан да га не бих ни за какав новац отуђио.

С. П.

ГОСТ РЕДАКЦИЈЕ НАДАМ СЕ ДА ЛИКОВНУ
ПУБЛИКУ НЕЋУ РАЗОЧАРАТИ

Љуба Поповић, умјетник свјетског гласа, живи и ствара у Паризу пуне двије деценије. У Будву сваког лета навраћа, јер га, како истиче, за њу везују многе успомене о којима увијек радо прича.

— Читао сам, гледао на телевизијским екранима и слушао како је Будва страдала. Призор је сада више него застрашујући — види се само пустош. Тако не би смјело да буде. Потребно је што прије обновити овај лијепо средњовјековни драгуљ. Емотивно сам везан за ову ривијеру. Ово нам је рекао Љуба Поповић прије него што смо га упитали гдје је посљедњи пут излагао.

— Познато је да споро сликам. Потребно ми је најмање три до четири године да бих припремио самосталну изложбу. Посљедњу изложбу имао сам од октобра до краја децембра 1981. године у великом изложбеном салону Пјера Кардена у Њујорку. Била је то једна мини-ретроспектива. Већину од тридесет дјела, колико их је било изложено, чиниле су слике приватних колекционара.

— Шта сте добили за ове двије деценије живота и стварања у Паризу?

— У посљедње три године о мени су изашле двије вриједне монографије. Прва у издању француског едитора „Пјер Белфона“. Она садржи 270 страна. Репродуктивно је 18 репродукција у боји и 150 црно-бијелих. Поред тога, садржи и десетак текстовата, најпознатијих стваралаца из више грана умјетности. За разлику од ње, монографија америчког издавача је луксузна едиција. Штампана је у Токију, гдје је техника штампарства на завидном нивоу. Поента је стављена на вјерност репродукција у боји и представља умјетнички подухват те врсте. Књига има 70 репродукција у боји, од тога десет дуплих страна и 100 црно-бијелих репродукција. Права вриједност књиге је, поред текста, француског ликовног критичара Ан Тронш, каталогски дио у коме је одређено свако мо-

је дјело, па и нека која се налазе у Будви. Примјера ради, ту је прва моја слика из гимназијских дана у Вазељу. О мени је снимљено више филмова и телевизијских емисија, објављено на стотине интервјуа и безброј ликовних судова.

— Француска Телевизија прошле године урадила је филм о Вама. Сниман је дјелом и у нашој земљи. Доbio је, како смо сазнали, ласкаве оцјене. Због чега га и ми нијесмо видјели?

— Мислим да су финансијски разлози били сметња. Филм је прошле године у октобру приказан на француској телевизији. Касније су га купиле Швајцарска и Белгија. Волио бих да се прикаже и у Југославији. Радио га је Жан-Мари Дро. Почетак филма везан је за црногорски манастир Морачу, чије су фреске усјечене у моју свијест од ране младости.

— Знамо да пратите свјетску продукцију филмова. Шта о том медијуму мислите и, ако хоћете, упоредите филм с ликовном умјетношћу.

Сада авантуристичке филмове праве велики редитељи. Критика их добро прима. Да упоредим: то са сликарством није случај. У сликарству, колико је мени познато, нема задњих година великих подухвата, као што је од прије четири деценије била Пикасова „Герника“, Далијева „Битка Теутонаца“ или „Сантијаго де

ла гранде“, Дадова „Велика форма“.

— На Вас су у првој фази стваралаштва утицала дјела Жоржа дела Тура, Беклина, Далија, Ериета, а сада су то Гоја и Рубенс. У чему се огледају утицаји на умјетника?

Сада ме више заокупља Рубенсов живот, чулност, богатство људског ткива, јер његова дјела представљају неку врсту зреле сексуалности. Признајем, код мене је то у естетском смислу ишчашено, док се код Гоје види лудило, смрт, распаѓање, страх од измишљених бића, вампиризам и мучнина људског живљења.

Моје слике представљају, на неки начин, живот и смрт, али осјећам да моје стваралаштво иде ка изражавању здравог тијела, које носи здраву чулност.

— Када ћемо видјети, први пут у Југославији, једну Вашу самосталну изложбу?

— Према договору с лудима из Модерне галерије, овдје у Будви слиједеће године ћу излагати. То ће бити лавирани цртежи и акварели. Надам се да ликовну публику нећу разочарати.

Станко Поповић

ИЗ РИЗНИЦЕ СВЈЕТСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

МАРКЕС - ДОБИТНИК НОБЕЛОВЕ НАГРАДЕ

Колумбијски књижевник Габријел Гарсија Маркес, чији романи и приповијетке прожимањем фантазије и стварности до чаравају живот и конфликте латинско-америчког континента, добитник је Нобелове награде за књижевност 1982. године. Он је први колумбијски писац који је добио ово високо признање, а четврти из Латинске Америке — 1945. године до била га је pjesникиња Габријела Мистрал, 1947. гватемалски писац Мигел Анхел Астуријас, а 1971. чилеански pjesник Габло Неруда.

Књижевност, новинарство и политика чине највећи дио живота Гарсије Маркеса, аутора петнаестак књига, међу којима је прва „О хараска“, а најпознатија „Сто година самоће“, роман објављен 1987. године, преведен на преко педесет језика и продат у више од девет милиона примјерака.

Као многи латинско-амерички писци, Маркес, је био често инспирисан снажним политичким сукобима на подручју своје домовине и Латинске Америке уопште, гдје су социјални и економски сукоби подизали температуру интелектуалне климе.

Маркес је рођен 1928. године у породици са десетом дјеце. Одрастао је са мајчиним родитељима, похађао језуитску средњу школу, по чео да студира права и студије прекинуо ради новинарства. Новинарску каријеру започео је у листу „Ел Хералдо“ да би 1952. године прешао у „Ел Еспектадор“ у Боготи. Радећи за тај лист, који још увијек једном недељно доноси његове написе, Маркес је написао свој други роман „Мртво ли пиће“. Од тог времена трајно се посветио књижевности и написао, између осталог, „Зли час“ и „Вакина са храна“, што му је донијело националну награду за књижевност 1960. године, затим „Наивна наследица и њена бездушна баба“, „Јесен патријарха“, „Пуковнику не ма ко да пише“ и „Хроника једне најављене смрти“.

Својим причама Маркес је створио сопствени микрокосмос. Бурном, збуњујућом и убједљивом аутентичношћу сликао је читав јужноамерички континент са свом његовом људском биједом и богатством, а можда и више од тога свијет у коме људско срце и историја још једном раскидају споне хаоса. Смрт је, можда, онај прави редитељ иза сцене свијета који је изумио и открио. Успјех који је доживјела његова књига „Сто го

Гарсија Маркес

дина самоће“ могао би бити кобан за писца са мањим креативним могућностима. Он је, међутим, постепено учврстио свој положај приповједача ријетког талента, богатства инспирације и иску

ства који се чине неисцрпним.

Маркес је, због смртне пријетње у сопственој земљи, био принуђен да деценијама живи у Француској, Шпанији и Мексику, али је као лијево оријентисан новинар стално учествовао у политичким акцијама. Од 1955. године до времена када је Фидел Кастро дошао на власт у Куби (1959) живио је у Европи да би се 1959. вратио у Боготу и постао први колумбијски дописник новоосноване новинске агенције револуционарне Кубе. Затим је боравио у Венецуели, Мексику и Шпанији, а 1975. вратио се у Колумбију. Књижевну награду — 24.000 долара — коју му је додјелила влада Венецуеле покљонио је љевичарској венецуеланској партији, а награду Универзитета Оклахома Комитету за одбрану политичких затвореника у Колумбији.

ОЛОВКА ПИШЕ СРЦЕМ

Прије неколико година организован је један тест за мјерење дјечје психологије којим је било обухваћено око 2.000 дјевојчица и дјечака од четири до 14 година. Један дио тог материјала, издвојен је и уобличен у цјелине, објављен је у књизи „Оловка пише срцем“ која је доживјела десетак издања.

Објављујемо одговоре чија непосредност и разноврсност најбоље илуструју дјечје схватање свијета.

СРЦЕ

Срце је организам од човјека

Лупета се кад идеш трчешки

Срце је много ломљива

па мораш попово да оштриш оловку.

Срце нам служи кад се уплашимо да се нипнемо за њега да ли смо још живи.

Срце је много ломљива

па мораш попово да оштриш оловку.

Срце нам служи кад се уплашимо да се нипнемо за њега да ли смо још живи.

ЧЕМУ СЛУЖЕ СТЕПЕНИЦЕ

Да деда падне и да се угрува

да можеш да се уватиш ако си баба

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

да се возе деца на ограду наопако.

то је један што има

један што има мала

унук је реч малецка

једно дете што је цело

унук сам ја

кад одем на село.

унук сам ја

кад одем на село.

унук сам ја

кад одем на село.

унук сам ја

кад одем на село.

унук сам ја

кад одем на село.

унук сам ја

кад одем на село.

унук сам ја

кад одем на село.

унук сам ја

кад одем на село.

унук сам ја

кад одем на село.

унук сам ја

кад одем на село.

унук сам ја

кад одем на село.

унук сам ја

кад одем на село.

унук сам ја

кад одем на село.

унук сам ја

кад одем на село.

унук сам ја

кад одем на село.

унук сам ја

кад одем на село.

унук сам ја

кад одем на село.

унук сам ја

кад одем на село.

унук сам ја

кад одем на село.

унук сам ја

кад одем на село.

унук сам ја

кад одем на село.

унук сам ја

ОВОЈ МАЧКИ ТРЕБА - ПСИХИЈАТАР

Поподневну тишину распара болно „Мијаууу...“ Брзо отрчао до мјеста гдје су из оближњег ресторана остављали смеће. Тамо сам имала шта видјети. У поломљеном тањиру, у порцији пасуља, налазило се беспомоћно маче. Узех га у наручје и пожурих кући.

„Жонки“, како смо га назвале сестра и ја, уз нашу велику пажњу, добро је напредовало и убрзо постало дебели мачак. Иако је стигао у кућу касније од нашег пса „Бобија“, понашао се као господар. По старом правилу да паметнији попушта, „Боби“ се повукао с бојног поља.

Тако је било све до не давна, када сам на селу код бабе и деде, сакупљајући са сестром купине, нашла пољског миша, који се био закачио на трњу. Пажљиво сам га скинула, а када је, напокон, био слободан, устрепао је и привио се уз мене, а затим лагано склизнуо у џеп, гдје се и скрисио.

Тога дана сам га прокријумчарила кући и назвала „Мишко“.

У почетку је био стидљив и претрашен, а затим се ослободио и уживао, једући из руке моје сестре сир и хљеб натопљен у млијеку. Због посјете мачка из сусједства морали смо га држати у кавезу за птице, а касније у великој кутији од стиропора.

Кад је „Жонки“ први

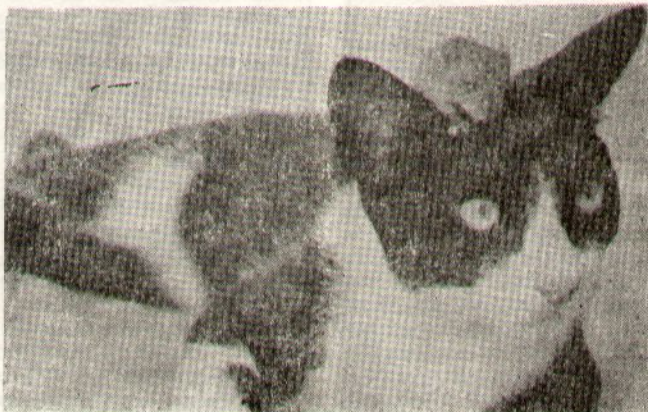
пут видео „Мишка“, зачуђено га је посматрао. Касније, последице познанства, „Мишко“ је смио да му шета по леђима и да се одмара на свом најмилијем мјесту „Жонковој“ глави. Док се једног јутра „Мишко“ шетао непазећи гдје стаје, упао је у „Жонкијев“ тањир с млијеком. На наше чуђење и задовољство, „Жонки“ га је извукао, олизао и легао покрај њега.

Њихова љубав постала је атракција. Наши другови и другарице долазили су да виде ове необичне пријатеље. Једног јутра, када смо сестра и ја изашле на терасу да пообичају нахранимо „Жонкија“ и „Мишка“, чекало нас је непријатно изненађење. Мишкова кутија била је отворена, а њега нигдје није било. И „Жонки“ је дуже време на завирио у кутију и тражио изгубљеног пријатеља.

Нагађали смо да ли га је неко пустио из зависти или неопрезности, али то нам није умањило жалост. Помишљале смо и на то да га је неко узео, али наша мама тврди да, бар у околини, нема више таквих чудака који би гајили миша.

Често се сјећамо нашег Мишка, а још чешће једног госта наших комшија, који је, угледавши „Мишка“ на „Жонкијевој“ глави, узвикнуо: „Људи, овој мачки треба психијатар!“

Ксенија Медиговић

КРАВА

Крава је за пашњак на пашњаку она пасе па онда жваће жвакаћу траву

Крава је једна домаћа животиња од меса

роди се на селу од телета

музе млеко

даје кајмак и сир

а после опет прави теле.

Има разне краве

тако има једна крива

што увек дође кад имамо

да тражи нешто од маме

да тражи нешто од маме

да тражи нешто од маме

да тражи нешто од маме

да тражи нешто од маме

да тражи нешто од маме

да тражи нешто од маме

да тражи нешто од маме

да тражи нешто од маме

да тражи нешто од маме

да тражи нешто од маме

да тражи нешто од маме

да тражи нешто од маме

да тражи нешто од маме

ЗАШТО ЈЕ БОЉА ОЛОВКА ОД НАЛИВНЕРА

Много је боља оловка јер кад прекршиш оловку добијеш две оловке

Кад скршиш пенкало добијеш батине

Од оловке не переш руке а пенкало те све брља

пенкало пише мастилом а оловка срцем

пенкало пише мастилом а оловка срцем

пенкало пише мастилом а оловка срцем

пенкало пише мастилом а оловка срцем

пенкало пише мастилом а оловка срцем

пенкало пише мастилом а оловка срцем

пенкало пише мастилом а оловка срцем

пенкало пише мастилом а оловка срцем

пенкало пише мастилом а оловка срцем

пенкало пише мастилом а оловка срцем

пенкало пише мастилом а оловка срцем

пенкало пише мастилом а оловка срцем

пенкало пише мастилом а оловка срцем

пенкало пише мастилом а оловка срцем

пенкало пише мастилом а оловка срцем

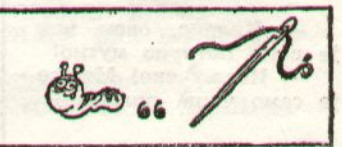
пенкало пише мастилом а оловка срцем

пенкало пише мастилом а оловка срцем

пенкало пише мастилом а оловка срцем

пенкало пише мастилом а оловка срцем

ЧЕТИРИ РЕБУСА

ИСПАРИТИ

Кад си без пара ти си испарио цемпер се испари па се штрика чарапа испарити је оно кад оће да те купају.

МЕСО И ХЛЕБ

Друкши су што хлеб нема кости што је месо мало а хлеб велики што се хлеб једе а месо волиш

ПИСМО

Писмо је једна залепљена хартија што има шниц позади У њему смо добро и здраво то је оно што поштар виче на капију да су ти шиљали

ЦРНОГОРСКА ЛИГА

„Могрен“
у средини табеле

Мада играју у промјенљивој форми, фудбалери „Могрена“ налазе се у средини табеле, што је, након веома лошег старта, знак да крећу на боље. Истина, до краја јесењег дијела првенства остало је још једно коло — Будвани су гости даниловградске „Искре“ — али, по свему судећи, задржаће мјесто у средини првенствене табелице.

Послије пораза од лидера „Иванграда“ у гостима (0:3),

СЛАБ ПЛАСМАН „ПЕТРОВЦА“

Утакмицама 9. кола за вршено је првенство у јужној фудбалској регији у којој се такмиче два наша представника — „Петровац“ и „Милочер“. Петровчани, дојучерашњи лигашчи, остварили су пласман који нико није очекивао: са свега четири освојена бода налазе се на претпоследњем мјесту! Петровчани, послје испадања из Црногорске лиге, никако да пронађу себе: пружали су блиједе игре, па су изостали и резултати. Свакако је несхватљиво да овај тим забиљежи прву првенствену побједу тек у 9. колу. Надајмо се да ће се петровачки фудбалери пренути напрољеће и по правити утисак и пласман из јесењег дијела, који су веома лоши.

Док је „Петровац“ свим подбацио, фудбалери „Милочера“ су играли ангажованије и боље, па је и њихов пласман на табели завиднији. Они су се пласирали на петом мјесту (лига броји девет клубова) са осам освојених бодова.

С. Грговић

Будвани су за кратко вријеме успјели да среде редове и у сусрету с „Рударом“ из Пљеваља, који гаји аспирације за пласман у горњем дијелу табеле, нису дозволили изненађење. На игралишту у Будви су головима Вујовића и Барјакта ревића обезбиједили убједљиву побједу и „измијењали“ мјесто на табели с Пљевљацима. Била је то права првенствена утакмица у којој су домаћини, иако се играло по блатњавом и расквашеном терену, били знатно бољи противник и заслужено тријумфовали.

Након дванаест првенствених кола „Могрен“ се на-

лази на шестом мјесту с 13 освојених бодова и гол-разликом 17:16. Пет побједа, три неријешене игре и четири пораза не представљају биланс којим Будвани, бивши друголигашчи, треба да буду задовољни, али нема мјеста ни очајању. Првопла сирани „Иванград“, рецимо, „бјежи“ свега шест бодова што значи да у прољећном дијелу првенства постоје шансе за пласман Будвана у горњем дијелу табеле. По квалитету играча којим овај тим располаже ту му је објективно и мјесто. Међутим, потребно је више изграђања на терену, више хомогености у екипи како би се то и остварило. Тренер Јазовић и његови сарадници искористиће паузу у првенству како би се тим који је након испадања из друге остао без најбољих играча консолидовао, уиграо и заиграо на прољеће како то од њега очекује вјерна публика.

Павле Бучај, реномирани боксерски ас у Црној Гори, из почетка седамдесетих година у бантам категорији, прошлог мјесеца завршио је боксерску тренерску школу у Аранђеловцу при Факултету за физичко васпитање у Београду.

— Бокс сам заволио још као десетогодишњак, а први званични меч имао сам као петнаестогодишњак за екипу БК „Сутјеска“ из Никшића против Вушовића из Цетињског „Ловћена“. У мојој невеликој каријери имао сам 69 мечева. Два пута сам био шампион Црне Горе — 1963. и 1964. године. Мечеве сам доbio у финалу против Глобаревића и Сретена Јабучанина који су били чланови

ПАВЛЕ БУЧАЈ - БОКСЕРСКИ ТРЕНЕР

Павле Бучај окружен пехарима и дипломама

тренер. Поносим се као тренер на Ратковића (полусредња), Митровића (велтер), Јовановића (бантам) и Зеца (тешка категорија — рекао нам је на крају Бучај.

С. П.

КУДА СА КОНТЕЈНЕРИМА?

У разговорима који се управо воде на разним нивоима у општини у вези припремања наредне туристичке сезоне озбиљно се поставља питање даље судбине контејнера смјештених уз шеталишта од ресторана „Сунце“ до одмаралишта Рјечног бродарства и даље до моста на Грђевици. Како се оцјењује, престала је потреба за њиховим задржавањем на садашњим локацијама. Потреба за даљим радом угоститељских и посластичарских радњи у њима, престаће послје отварања хотела „Авала“ и „Могрен“, а то значи већ од априла идуће године. Даље се оцјењује да за рад и услугу у контејнерима нису постојали најминималнији техничко-хигијенски услови, па да су они више штетили него што су доприносили укупној туристичкој понуди Будве. У Одјељењу за привреду обавијештени смо да се припрема одговарајућа одлука у вези са судбином контејнера и планира се да се усвоји на једној од сједница Скупштине општине у децембру.

Иначе, сматра се да с постојећих локација треба уклонити све контејнере у друштвеном и приватном власништву у којима се налазе угоститељске и посластичарске радње. Још ништа се не каже да ли ће њиховим власницима бити дозвољено да их гдје друго поставе и да ли ће моћи да наставе с радом. Одговор на то питање мораће се чим прије знати, јер је међу њима добар број оних који су пословни простор имали у старој Будви, а на враћање у њега мораће да чекају још коју годину. Контејнери у којима се продају филигранске рукотворевине, разни сувенири, обућа или пружају друге врсте услуга, такође ће се селити са садашњих локација. Договорено је, наиме, да се за њихово поновно постављање уређи простор на старој пијаци, на којој ће се обезбиједити хигијенски и други услови како за рад тако и за пружање услуга грађанима и туристима.

Будва ће, ето, добити прави базар у маломе.

Д. Н.

Кутак за разоноду

АНЕГДОТЕ

ШТА ЈЕ ТРАЖИЛА У РЕЧНИКУ

Аутор француског једнојезичког рјечника Буаст, пошто је био човјек строгог морала, искључио је из свог рјечника све ријечи неприличног садржаја.

Једна угледна париска дама, желећи да поласка аутору, стала га је хвалити због тога што је рјечник француског језика очистио од непристојности.

КАЗАЛИ СУ...

ВЕОМА ИХ ЈЕ МАЛО

ПИСАРЕВ: — Веома је мало људи (али то су доиста они најбољи) који су способни да једноставно и отворено кажу: „Не знам“.

ХИЧКОК: — У љубави искуство ништа не значи. У ствари, кад скупимо толика искуства да бисмо могли да будемо савршени љубавници, увијек смо већ сувише стари да бисмо се могли њиме користити.

МАЈК БОНТФОРНО: — Ми смо спремни да и сами себе прекоријевамо, али уз један услов: да се у томе нико не сложи са нама.

ХАЈНЕ: — Охолост тешко умире. У изузетним случајевима она, чак, надживи човјека који је био охол.

ЕМИЛ КРОТКИ: — Умјетност је једина озбиљна ствар на свијету, а умјетници су једини људи који никад нису озбиљни.

МАСАРИК: — Можда је највећа утјећа потлачених у томе што се осјећају надмоћнијим од својих тлачитеља.

АКИРО КУРОСАВА: — Умјетност не би требало да постане популарна, већ публика треба да постане умјетничка.

Буаст се зачудио:

— А како сте ви, мадам, дознали да у рјечнику нема таквих ријечи? Да бисте то сазнали, морали сте их тражити.

СТРАШНО ПРАЗНО

Као уредник књижевног листа „Јавор“, Змај је одговорио у листу једном сараднику, аутору приче у којој се описују грозни догађаји: „Страшно је! Још да је лијепо, било би страшно лијепо! Овако је — страшно грозно!“

РЕКАО БИ СВЕГА ЧЕТИРИ РИЈЕЧИ

Неки писац написао посмртно слово за Корнеја и одио га Риваролу да прочита.

— Шта кажете?
— Врло лијепо! — рече Риварол.
— Примједбе?
— Мало је дугачко.
— Ви бисте скратили?
— Наравно. Рекао бих само! „Он се звао Корнеј!“

НЕКА НЕ БРИНЕ

Шкотланђанин пружа жени велики букет цвијећа.

Она га запрепашћено гледа.

Он се правда:
— Не брини, неко га је заборавио у аутобусу.

НЕМАЈУ ТАКВЕ ЦИПЕЛЕ

— Видим да имате мали избор ципела — примјећује нека жена продавцу.

— На жалост, али ципеле које би споља носиле број 36, а изнутра 40 заиста немамо.

ПОГРИЈЕШИО

Дошао малишан са оцем у породилиште по се стрицу и маму. Кад су се сви смјестили у такси, дјечак погледа мајуну сестрину руку и угледа око чланка траку с бројем из породилишта.

— Могли су барем да скину цијену — рече он.

ИСКЉУЧЕНО

— Келнер, овом вам је вино потпуно мутно!
— Искључено! Можда је само чаша прљава.